

ZALECENIA

ZALECENIE RADY STOWARZYSZENIA UE–REPUBLIKA MOŁDAWII NR 1/2017

z dnia 4 sierpnia 2017 r.

w sprawie programu stowarzyszeniowego UE–Republika Mołdawii [2017/1489]

RADA STOWARZYSZENIA UE–REPUBLIKA MOŁDAWII,

uwzględniając Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Mołdawii, z drugiej strony,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Mołdawii, z drugiej strony⁽¹⁾ (zwany dalej „Układem”), został podpisany w dniu 27 czerwca 2014 r. i wszedł w życie w dniu 1 lipca 2016 r.
- (2) Zgodnie z art. 436 ust. 1 Układu Rada Stowarzyszenia jest uprawniona do wydawania zaleceń dla osiągnięcia celów Układu.
- (3) Zgodnie z art. 453 ust. 1 Układu Strony podejmują wszelkie ogólne lub szczególne środki wymagane w celu wypełnienia swoich zobowiązań w ramach Układu i zapewniają osiągnięcie celów określonych w Układzie.
- (4) W ramach przeglądu europejskiej polityki sąsiedztwa zaproponowano nowy etap współpracy z partnerami, przewidujący większe poczucie odpowiedzialności po obydwu stronach.
- (5) Unia i Republika Mołdawii postanowiły umocnić swoje partnerstwo, uzgadniając zestaw priorytetów na okres 2017–2019 w celu wsparcia i wzmocnienia odporności i stabilności Republiki Mołdawii przy jednoczesnym dążeniu do bliższego stowarzyszenia politycznego i głębszej integracji gospodarczej.
- (6) Strony uzgodniły treść programu stowarzyszeniowego UE–Republika Mołdawii, który będzie wspierał realizację Układu, ze szczególnym naciskiem na współpracę w ustalonych wspólnych obszarach zainteresowania,

PRZYJMUJE NINIEJSZE ZALECENIE:

Artykuł 1

Rada Stowarzyszenia zaleca, aby Strony realizowały program stowarzyszeniowy UE–Republika Mołdawii określony w załączniku.

⁽¹⁾ Dz.U. L 260 z 30.8.2014, s. 4.

Artykuł 2

Program stowarzyszeniowy UE–Republika Mołdawii określony w załączniku zastępuje program stowarzyszeniowy UE–Republika Mołdawii przyjęty dnia 26 czerwca 2014 r.

Artykuł 3

Niniejsze zalecenie staje się skuteczne z dniem jego przyjęcia.

Sporządzono w Kiszyniowie dnia 4 sierpnia 2017 r.

W imieniu Rady Stowarzyszenia

Pavel FILIP

Przewodniczący

_____

ZAŁĄCZNIK

PROGRAM STOWARZYSZENIA MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ A REPUBLIKĄ MOŁDAWII

Spis treści

Program stowarzyszenia między Unią Europejską a Republiką Mołdawii	7
1. Zasady, instrumenty i zasoby służące wykonaniu programu stowarzyszeniowego	7
2. Priorytety programu stowarzyszeniowego	8
2.1. Kluczowe priorytety	8
2.2. Dialog polityczny, dobre rządy i wzmocnienie instytucji	10
(i) Zwiększenie stabilności, niezależności i skuteczności instytucji gwarantujących demokrację i prawo- rządność w Republice Mołdawii	10
(ii) Dalsza reforma wymiaru sprawiedliwości, w szczególności zapewnienie niezawisłości, bezstron- ności, profesjonalizmu i skuteczności wymiaru sprawiedliwości	13
(iii) Zapewnienie poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności	14
Prawa człowieka i podstawowe wolności	14
Wolność słowa	15
Współpraca społeczeństwa obywatelskiego	15
Niewłaściwe traktowanie i tortury	16
Prawa dzieci	16
Przemoc w rodzinie	16
Równe traktowanie	16
Prawa związków zawodowych i podstawowe normy pracy	16
2.3. Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	17
Terroryzm, nierozprzestrzenianie broni masowego rażenia (BMR) oraz nielegalny eksport broni	17
Konflikt naddniestrzański	18
Międzynarodowy Trybunał Karny	18
2.4. Współpraca w dziedzinie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	18
Ochrona danych osobowych	19
Zwalczanie przestępczości zorganizowanej	19
Reforma policji	19
Współpraca policyjna i policyjne bazy danych	20
Zwalczanie niedozwolonych środków odurzających	21
Handel ludźmi	21
Zwalczanie niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych i przemocy seksualnej wobec dzieci	21
Zwalczanie cyberprzestępczości	21
Zapobieganie korupcji i konfliktom interesów oraz ich zwalczanie	22
Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz zwalczanie przestępstw finansowych	23
Współpraca w zakresie migracji, azylu i zarządzania granicami	24
Współpraca prawna	25

2.5. Handel i sprawy związane z handlem (DCFTA)	26
Handel towarami	26
Regulacje techniczne, normalizacja i powiązana infrastruktura	26
Środki sanitarne i fitosanitarne	27
Ułatwienia celne i handlowe	28
Reguły pochodzenia	28
Prowadzenie działalności gospodarczej, handel usługami i handel elektroniczny	29
Płatności bieżące i przepływ kapitału	29
Zamówienia publiczne	29
Prawa własności intelektualnej	30
Konkurencja	30
Przejrzystość	31
Handel i zrównoważony rozwój	31
2.6. Rozwój gospodarczy i możliwości rynkowe	31
Prawo spółek, rachunkowość i audyt, ład korporacyjny	32
Zatrudnienie, polityka społeczna i równość szans	32
Ochrona konsumentów	33
Statystyki	34
Podatki	34
Usługi finansowe	35
Polityka w dziedzinie przemysłu i przedsiębiorstw	36
Przemysł wydobywczy i surowce	36
Turystyka	37
Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich	37
Społeczeństwo informacyjne / gospodarka cyfrowa i społeczeństwo cyfrowe	37
Zdrowie publiczne	38
Planowanie miejskie i zabudowa	38
Rozwój regionalny	38
Rybołówstwo i polityka morska	39
2.7. Sieci połączeń, efektywność energetyczna, działanie w dziedzinie klimatu, ochrona środowiska i ochrona ludności	39
Energia	39
Transport	41
Środowisko	41
Działanie w dziedzinie klimatu	42
Ochrona ludności	42
2.8. Mobilność i kontakty międzyludzkie	43
Edukacja, szkolenia i ludzie młodzi	43
Badania i innowacje	44
Kultura, polityka audiowizualna i media	45
Udział w agencjach i programach UE	45
2.9. Publiczne kampanie informacyjne i eksponowanie w społeczeństwie	46

Program stowarzyszenia między Unią Europejską a Republiką Mołdawią

W dniu 27 czerwca 2014 r. Unia Europejska i Republika Mołdawii („strony”) podpisały ambitny i innowacyjny układ o stowarzyszeniu obejmujący pogłębioną i kompleksową strefę wolnego handlu (DCFTA). Układ zawiera wiążące postanowienia oparte na zasadach i przewiduje wzmocnioną współpracę, tym samym idąc dalej niż tradycyjne umowy i obejmując wszystkie obszary zainteresowania. Układ był tymczasowo stosowany od dnia 1 września 2014 r. do momentu zakończenia procesu ratyfikacji, która pozwoliła na pełne stosowanie układu o stowarzyszeniu od dnia 1 lipca 2016 r.

W celu przygotowania i ułatwienia wprowadzenia w życie układu o stowarzyszeniu strony osiągnęły w dniu 26 czerwca 2014 r. w Brukseli porozumienie w sprawie programu stowarzyszeniowego i sporządziły wykaz priorytetów wspólnych prac w latach 2014–2016.

W niniejszym dokumencie zaktualizowano oraz ponownie ukierunkowano program stowarzyszeniowy na lata 2014–2016, jak również określono nowe priorytety wspólnych prac w latach 2017–2019, m.in. w oparciu o konkluzje Rady Unii Europejskiej w sprawie Republiki Mołdawii przyjęte w dniu 15 lutego 2016 r. Wprowadzono w nim rozróżnienie między priorytetami krótkoterminowymi (w przypadku których znaczne postępy należy osiągnąć do końca 2017 r.) i średnioterminowymi (istotne postępy należy osiągnąć w ciągu kolejnych dwóch lat).

Fakt, że w programie stowarzyszeniowym skupiono się na ograniczonej liczbie priorytetów, nie wpływa na zakres ani mandat obecnego dialogu prowadzonego w ramach innych stosownych umów i partnerstw lub w ramach wielostronnego wymiaru Partnerstwa Wschodniego.

Ponadto w kwietniu 2014 r. zaczął obowiązywać ruch bezwizowy z krajami strefy Schengen dla obywateli Republiki Mołdawii posiadających paszporty biometryczne. Kryteria określone w planie działania na rzecz liberalizacji reżimu wizowego powinny być stale spełniane w celu zapewnienia stabilności systemu bezwizowego, a tym samym przyczynienia się do mobilności i zacieśniania kontaktów międzyludzkich między UE a Republiką Mołdawią; należą one do podstawowych elementów, na których opiera się stowarzyszenie polityczne i integracja gospodarcza Republiki Mołdawii z Unią Europejską, jak przewidziano w układzie o stowarzyszeniu.

1. Zasady, instrumenty i zasoby służące wykonaniu programu stowarzyszeniowego

Realizacja programu stowarzyszeniowego będzie przebiegać według następujących wspólnych zasad:

- Działania podejmowane w ramach programu stowarzyszeniowego należy realizować w duchu ogólnych celów stowarzyszenia politycznego i integracji gospodarczej.
- Priorytety programu stowarzyszeniowego odzwierciedlają obowiązek UE i Republiki Mołdawii do pełnego wykonania postanowień zawartego przez nie układu o stowarzyszeniu, teraz, gdy w pełni wszedł on w życie.
- Obydwe strony muszą zaangażować się w realizację programu stowarzyszeniowego z pełnym poszanowaniem zasad odpowiedzialności, przejrzystości, rozliczalności i inkluzywności.
- Rezultaty osiągnięte w ramach programu stowarzyszeniowego będą ważnym wkładem w realizację priorytetów na 2020 r., które mają być uzgodnione na szczycie Partnerstwa Wschodniego w Brukseli.
- Program stowarzyszeniowy ma na celu osiągnięcie wymiernych, określonych i trwałych wyników poprzez stopniowe wdrażanie praktycznych środków oraz angażowanie społeczeństwa obywatelskiego i innych zainteresowanych stron. Obydwe strony zapewnią w szczególności, by wszelkie przepisy i dokumenty strategiczne opracowywane w ramach programu stowarzyszeniowego były przygotowywane w procesie zapewniającym inkluzywność i opartym na dowodach.
- Strony uznają wagę wspierania uzgodnionych priorytetów odpowiednimi i wystarczającymi środkami politycznymi, technicznymi i finansowymi.
- Realizacja programu stowarzyszeniowego będzie przedmiotem monitorowania, corocznych sprawozdań i oceny. Czynione postępy będą poddawane przeglądowi, m.in. podczas spotkań dwustronnych struktur ustanowionych na mocy układu o stowarzyszeniu. Społeczeństwo obywatelskie także będzie zachęcane do skoncentrowania swoich działań monitorujących na programie stowarzyszeniowym.
- Unia Europejska będzie wspierać Republikę Mołdawią w realizacji celów i priorytetów określonych w programie stowarzyszeniowym. W tym celu zaoferuje wszelkie dostępne źródła unijnego wsparcia, zapewni wiedzę fachową i doradztwo, ułatwi wymianę najlepszych praktyk, wiedzy fachowej i informacji oraz będzie wspierać budowanie zdolności i wzmocnianie instytucji. Unia Europejska będzie również zachęcać i dążyć do koordynacji wsparcia ze strony innych partnerów Republiki Mołdawii. Unia Europejska wykorzysta swoje odpowiednie instrumenty finansowe, aby pomóc w realizacji programu stowarzyszeniowego. Program ten nie jest jednak dokumentem programowania finansowego i nie zastępuje programowania finansowego prowadzonego przez strony.

UE będzie udzielać wsparcia w kontekście ogólnych priorytetów w zakresie pomocy na rzecz Republiki Mołdawii zgodnie z zapisem w jednolitych ramach wsparcia Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (ENI) i programach wielonarodowych przygotowanych dla Republiki Mołdawii w ramach ENI, dążąc jednocześnie do uwzględnienia priorytetów określonych w programie stowarzyszeniowym. Może także zapewniać pomoc z innych instrumentów UE. Wszelkie wsparcie finansowe będzie udzielane w pełnej zgodności z zasadami i procedurami wykonawczymi dotyczącymi pomocy zewnętrznej UE. Zgodnie z tymi procedurami cała pomoc UE dla Republiki Mołdawii w dalszym ciągu będzie podlegać surowym warunkom, a ich spełnianie będzie regularnie monitorowane i oceniane. Należy ustanowić niezbędne systemy wczesnego ostrzegania, tak by ograniczyć ryzyko.

Niniejszy program stowarzyszeniowy będzie miał zastosowanie od momentu jego przyjęcia do końca 2019 r. Program stowarzyszeniowy może zostać zmieniony lub zaktualizowany w dowolnym momencie za zgodą Rady Stowarzyszenia UE–Republika Mołdawii.

2. Priorytety programu stowarzyszeniowego

2.1. Kluczowe priorytety

Spośród priorytetów określonych w programie stowarzyszeniowym pierwszorzędne znaczenie ma przeprowadzenie następujących reform:

W dziedzinie wzmocnienia instytucji i dobrych rządów:

1. Niezawisłość wymiaru sprawiedliwości

Wdrożenie obecnego ustawodawstwa dotyczącego organów wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania w celu zapewnienia niezawisłości, bezstronności, uczciwości, profesjonalizmu i skuteczności wymiaru sprawiedliwości, w tym prokuratury, wolnego od wszelkich nadmiernych ingerencji, również politycznych, a także w celu zagwarantowania, że nie będzie tolerancji dla korupcji, i w celu zapobiegania wszelkim zachowaniom korupcyjnym. Wdrożenie przepisów dotyczących immunitetu funkcyjnego zgodnie z europejskimi standardami i dobrymi praktykami. Prowadzenie przez niezależny organ przejrzystej rekrutacji sędziów i prokuratorów opartej na kryteriach merytorycznych..

2. Zapobieganie korupcji, nadużyciom finansowym i konfliktom interesów oraz ich zwalczanie

Wdrożenie ustawy o etyce. Wdrożenie ustawy, która wymaga od wszystkich stosownych urzędników składania deklaracji majątkowych dotyczących majątku własnego i majątku należącego do bliskich krewnych, a także informowania o potencjalnych konfliktach osobistych interesów własnych lub bliskich krewnych, oraz zapewnienie skutecznego postępowania egzekucyjnego. Przyjęcie przepisów dotyczących proporcjonalnych i odstrasżających sankcji za przestępstwa związane z korupcją i praniem pieniędzy. Wdrożenie nowej strategii dotyczącej uczciwości i zwalczania korupcji w celu skutecznego zapobiegania i ograniczania korupcji zgodnie z wartościami i standardami UE. Wzmocnienie zdolności organów antykorupcyjnych oraz usprawnienie koordynacji i współpracy między nimi. Ustanowienie działających ram prawnych w celu ochrony osób zgłaszających przypadki naruszenia.

3. Odzyskiwanie mienia i dochodzenia w sprawie oszustw bankowych

Ustanowienie skutecznej krajowej służby ds. odzyskiwania mienia. Udostępnienie UE najważniejszych ustaleń prowadzonego obecnie przez firmę Kroll drugiego etapu audytu na warunkach uzgodnionych z tą firmą, bez szkody dla dalszych etapów audytu i dla odzyskiwania mienia. Poddanie wszelkich przypadków oszustw, które dotknęły system bankowy Republiki Mołdawii w latach 2012–2014, gruntownemu i bezstronnemu dochodzeniu, również w celu odzyskania sprzeniewierzonych środków i postawienia przed sądem odpowiedzialnych za te nadużycia osób.

4. Reforma administracji publicznej, w tym zarządzania finansami publicznymi

Wdrożenie strategii dotyczącej reformy administracji publicznej i strategii leżących u jej podstaw, opracowanych w 2016 r. w porozumieniu z OECD/SIGMA oraz społecznością darczyńców. Reorganizacja instytucji rządowych, organów administracyjnych i przedsiębiorstw państwowych w celu zwiększenia rozliczalności, wydajności i skuteczności. Dokonanie przeglądu systemu formułowania i koordynacji polityk, by zwiększyć pluralizm, spójność, skuteczność, przewidywalność i przejrzystość procesu podejmowania decyzji. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych. Zapewnienie profesjonalnej służby cywilnej oraz nowoczesnego systemu zarządzania zasobami ludzkimi. Rozpoczęcie reformy terytorialnej, która mogłaby umożliwić maksymalne wykorzystanie środków dostępnych dla obywateli na szczeblu lokalnym. Coraz większe angażowanie społeczeństwa obywatelskiego w celu zwiększenia rozliczalności, przejrzystości i elastyczności w odniesieniu do reformy administracji publicznej i świadczenia usług publicznych.

Aktualizacja strategii Republiki Mołdawii w zakresie zarządzania finansami publicznymi (ZFP) na lata 2013–2020. Kontynuowanie reformy kontroli budżetu i nadzoru nad jego wykonaniem, sprawowanych przez parlament. W odniesieniu do polityki finansów publicznych i zarządzania nimi – zwiększenie przejrzystości, nadzoru i odpowiedzialności. Wzmocnienie zarządzania poprzez ostrożność budżetową i dyscyplinę budżetową, usprawnienie procesów rozliczalności i ulepszenie zarządzania zorientowanego na wyniki.

5. Podstawowe wolności

Stanie na straży wolności i pluralizmu mediów, między innymi poprzez przyjęcie nowego kodeksu audiowizualnego zgodnie z zaleceniami Rady Europy, Unii Europejskiej i OBWE w celu dostosowania mołdawskich przepisów do dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych oraz w celu pilnego rozwiązania kwestii koncentracji własności mediów, monopolizacji rynku reklamowego i reformy krajowego nadawcy. Lepsze określenie uprawnień i zadań Koordynacyjnej Rady Audiowizualnej w celu zwiększenia jej niezależności.

Przyjęcie i wdrożenie nowego krajowego planu działania na rzecz praw człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem najsłabszych grup społecznych, oraz koordynacja procesów planowania i procesów budżetowych, by przeznaczyć dostateczne środki na skuteczne wdrożenie tego planu. Zapewnienie skutecznego wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i stworzenie efektywnego mechanizmu kontroli parlamentarnej nad tym wykonywaniem.

Szczególna uwaga zostanie poświęcona temu, by traktować kwestie równouprawnienia i płci jako jeden z priorytetów horyzontalnych.

6. Rozwiązanie konfliktu w Naddniestrzu

Opracowanie wizji pokojowego i trwałego rozwiązania konfliktu w Naddniestrzu, opierającego się na suwerenności i integralności terytorialnej Republiki Mołdawii w jej granicach uznanych przez społeczność międzynarodową, ze specjalnym statusem dla Naddniestrza, które to rozwiązanie w pełni zagwarantuje przestrzeganie praw człowieka oraz praw politycznych, gospodarczych i społecznych obywateli i będzie sprzyjać dalszej współpracy z Naddniestrzem. Kontynuowanie konstruktywnego dialogu ze wszystkimi zainteresowanymi stronami na temat sytuacji na centralnym (naddniestrzańskim) odcinku granicy między Republiką Mołdawii a Ukrainą.

W dziedzinie rozwoju gospodarczego i możliwości rynkowych:

7. Lepsze otoczenie biznesu i klimat inwestycyjny

Wdrożenie programu reform uzgodnionego z Międzynarodowym Funduszem Walutowym (MFW) i prowadzenie polityki gospodarczej, podatkowej i finansowej w duchu programu reform MFW. Ulepszenie ram regulacyjnych, warunków prowadzenia działalności dla MSP i egzekwowanie przepisów dotyczących konkurencji w celu ograniczenia zachowań monopolistycznych. Wdrożenie strategii rozwoju sektora MŚP na lata 2012–2020 i związanego z nią planu działania zgodnie z przepisami nowej ustawy o MŚP, ze zmienionym planem działania Mołdawii na rzecz konkurencyjności oraz z nową krajową strategią na rzecz przyciągania inwestycji i promowania eksportu na lata 2016–2020. Wzmocnienie roli przedsiębiorstw i stowarzyszeń MŚP (w tym stowarzyszeń branżowych) w celu poprawy dialogu między sektorem publicznym a sektorem prywatnym. Uproszczenie systemu inspektoratów i różnych organów kontroli, aby zwiększyć skuteczność i zmniejszyć ryzyko korupcji, ulepszając przy tym egzekwowanie prawa i norm.

8. Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich

Wdrożenie ogólnej ustawy o zasadach dotacji na rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich, a tym samym usprawnienie realizacji polityki w tej dziedzinie. Zwiększenie konkurencyjności produkcji rolnej, w szczególności w wybranych sektorach o wysokiej wartości wywozu. Poprawa warunków pracy i życia na obszarach wiejskich. Poprawa zrównoważonego korzystania z gruntów i zasobów wodnych. Poprawa usług i infrastruktury oraz dywersyfikacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

9. Reformy związane z handlem: regulacje techniczne, normalizacja i powiązana infrastruktura, cła i ułatwienia w handlu

Zwiększenie ułatwień w handlu przy stosowaniu wskaźników ułatwień w handlu OECD jako poziomu referencyjnego. W dziedzinie regulacji i norm technicznych – zacieśnianie współpracy z właściwymi organizacjami unijnymi, takimi jak CEN, CENELEC, ETSI, EURAMET, EA, WELMEC. Konsultacje społeczne dotyczące regulacji technicznych oraz środków sanitarnych i fitosanitarnych są niezbędne do zapewnienia szerszego stosowania i większego zrozumienia przez ogół społeczeństwa nowych regulacji w tych dziedzinach. W odniesieniu do środków sanitarnych i fitosanitarnych – uzyskanie akredytacji wszystkich laboratoriów biorących udział w kontrolach urzędowych potwierdzającej przestrzeganie norm międzynarodowych w celu spełnienia wymogów sanitarnych i fitosanitarnych w zakresie wywozu i poprawy bezpieczeństwa żywności na rynku wewnętrznym w Republice Mołdawii.

Dostosowanie ustawodawstwa Republiki Mołdawii do unijnego kodeksu celnego oraz jego przepisów wykonawczych oraz usprawnienie działania administracji celnej pod kątem uczciwości zawodowej i przejrzystości. Dostosowanie mołdawskiego ustawodawstwa w celu umożliwienia przystąpienia Republiki Mołdawii do Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej.

W dziedzinie sieci połączeń, efektywności energetycznej, środowiska i działania w dziedzinie klimatu:

10. Bezpieczeństwo energetyczne i efektywność energetyczna

Wzmocnienie niezależności ANRE, m.in. poprzez odpolitycznienie procedury mianowania i odwoływania dyrektorów, a także poprzez ustanowienie autonomicznego budżetu. Przyjęcie nowej ustawy o energetyce w sposób przejrzysty i inkluzywny. Wdrożenie wszystkich zaleceń wynikających z przeglądu ANRE przeprowadzonego przez Sekretariat Wspólnoty Energetycznej. Wdrożenie nowych przepisów dotyczących energii elektrycznej i gazu ziemnego poprzez podjęcie niezbędnych działań przewidzianych w ustawie oraz przyjęcie koniecznego ustawodawstwa wtórnego. Całkowite zrealizowanie zobowiązań podjętych przez Republikę Mołdawii i podjętych przez nią umów, w tym tych ustanowionych w ramach celów programów finansowych MFW. Podjęcie dalszych kroków na rzecz zintegrowania mołdawskiego rynku energii z rynkiem energii UE. Dostosowanie ustawy o efektywności energetycznej budynków i ustanowienie odpowiednich mechanizmów wsparcia dla środków w zakresie efektywności energetycznej, zarówno w budynkach sektora publicznego, jak i w gospodarstwach domowych. Na podstawie ustawy o promowaniu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych opracowanie systemów wsparcia, przepisów administracyjnych i innych środków koniecznych do promowania szerszego korzystania z odnawialnych źródeł energii.

11. Transport

Wdrożenie programu reformy i restrukturyzacji sektora kolejowego. Zwiększenie wysiłków na rzecz wdrożenia unijnych przepisów lotniczych w celu czerpania pełnych korzyści z umowy o wspólnym obszarze lotniczym między UE a Republiką Mołdawii. Ustanowienie wolnej i sprawiedliwej konkurencji w sektorze lotnictwa, w szczególności zawarcie w koncesji dotyczącej portu lotniczego w Kiszyniowie klauzul o niedyskryminującym dostępie do tego portu i przywrócenie skutecznej konkurencji w sektorze usług obsługi naziemnej. Rozwijanie infrastruktury o istotnym znaczeniu gospodarczym, w tym dalsze wdrażanie projektów w zakresie planowanego rozszerzania sieci TEN-T.

12. Środowisko i działanie w dziedzinie klimatu

Zapewnienie kontynuacji reform administracyjnych i budowania odpowiednich zdolności administracyjnych w celu wdrażania działań na rzecz środowiska i klimatu przewidzianych w odnośnych rozdziałach układu o stowarzyszeniu. Dalsza harmonizacja przepisów z unijnym dorobkiem prawnym w zakresie ochrony środowiska poprzez przyjęcie podstawowych ram prawnych w tym sektorze, a mianowicie przepisów dotyczących ochrony powietrza, gospodarowania substancjami chemicznymi oraz emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola). Wdrożenie przepisów dotyczących strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i gospodarowania odpadami.

W dziedzinie mobilności i kontaktów międzyludzkich:

13. Edukacja, szkolenia i młodzież

Usprawnienie wdrażania nowego kodeksu edukacji na wszystkich poziomach edukacji. Poprawa zdolności administracyjnych Ministerstwa Edukacji i podległych mu organów. Przeprowadzenie reformy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, zgodnie z celami strategii rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego oraz stosownego planu działania (2013–2020), w celu zaspokojenia potrzeb rynku pracy. Przyjęcie ram prawnych dla komisji branżowych. Zachęcanie właściwych zainteresowanych stron (w tym przedsiębiorstw i partnerów społecznych) do udziału we wszystkich formach uczenia się przez całe życie w celu stałego rozwoju zawodowego, tak by formy te były lepiej dostosowane do realiów rynku pracy. Wdrożenie krajowej strategii rozwoju sektora młodzieży.

2.2. Dialog polityczny, dobre rządy i wzmocnienie instytucji

Celem dialogu politycznego i współpracy w zakresie reform, które mają być prowadzone w ramach niniejszego programu stowarzyszeniowego, jest zwiększenie poszanowania zasad demokratycznych, praworządności i dobrych rządów, praw człowieka i podstawowych wolności, w tym praw osób należących do mniejszości, zapisanych w głównych konwencjach ONZ i Rady Europy oraz powiązanych z nimi protokołach. Należy zapewnić spójność z planem działania Rady Europy, który będzie miał zastosowanie w trakcie realizacji niniejszego programu stowarzyszeniowego.

- (i) Zwiększenie stabilności, niezależności i skuteczności instytucji gwarantujących demokrację i praworządność w Republice Mołdawii, m.in. poprzez kompleksową reformę administracji publicznej oraz reformę zarządzania finansami publicznymi.

Priorytety krótkoterminowe

- Przyjęcie i wdrożenie zweryfikowanych kompetencji Trybunału Konstytucyjnego oraz procedur mianowania jego członków – w bliskiej współpracy z Komisją Wenecką działającą w ramach Rady Europy.

- Wyeliminowanie wszelkich uchybień stwierdzonych przez Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie/Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (OBWE/ODIHR), przez krajową misję obserwacyjną realizowaną przez społeczeństwo obywatelskie oraz przez centralne organy władzy publicznej podczas minionych wyborów, łącznie z koniecznością zapewnienia przejrzystego finansowania kampanii wyborczych, niezależnych i bezstronnych przekazów w środkach masowego przekazu oraz możliwości głosowania przez diasporę.
- Ocena możliwości zezwolenia na bezpośrednie finansowanie działalności partii politycznych, kampanii wyborczych / kandydatów w wyborach przez obywateli Republiki Mołdawii, z przychodów uzyskanych poza terytorium kraju, a jednocześnie uniemożliwienie cudzoziemcom, podmiotom zagranicznym i innym państwom ingerowania, w sposób bezpośredni lub pośredni, w działalność polityczną w Republice Mołdawii.
- Ustanowienie działających ram prawnych w celu ochrony osób zgłaszających przypadki naruszenia.
- Wdrożenie reformy struktury terytorialnej kraju poprzez ograniczenie liczby organów lokalnych, zgodnie z krajową strategią decentralizacji, a także ze strategią dotyczącą reformy administracji publicznej.
- Wdrożenie strategii dotyczącej reformy administracji publicznej i strategii leżących u jej podstaw, opracowanych w 2016 r. w konsultacji z OECD/SIGMA oraz społecznością darczyńców.
- Wzmocnienie mechanizmów i zdolności w zakresie koordynacji, monitorowania i sprawozdawczości zarówno na poziomie politycznym, jak i administracyjnym.
- Oszacowanie kosztów planu działania na rzecz reformy administracji publicznej na lata 2016–2018.
- Ustanowienie zrównoważonego budżetu zgodnie z umową z MFW i przeznaczenie w nim dostatecznych środków finansowych na wdrożenie planowanych reform.
- Zreformowanie Kancelarii Stanu.
- Wyjaśnienie funkcji, ról i obowiązków głównych instytucji i rozwijanie jednolitych, pisemnych i zgodnych procedur i metod na rzecz inkluzywnych i opartych na dowodach rozwoju i koordynacji polityki.
- Przygotowanie przeglądu ram prawnych dotyczących służby cywilnej w celu ich zmiany, tak by obejmowały wszystkie instytucje wykonujące zadania typowe dla administracji rządowej, a także zapewnienie, by rekrutacja, awanse i dymisje opierały się na kryteriach merytorycznych.
- Umocnienie roli sekretarzy stanu jako najwyższych rangą urzędników w każdym właściwym ministerstwie w celu przyczynienia się do profesjonalizacji i odpolitycznienia służby publicznej.
- Rozszerzenie zakresu gromadzenia danych na potrzeby rejestru personelu, w tym danych dotyczących wynagrodzeń, i stopniowe rozszerzanie tego zakresu, tak by objął wszystkie instytucje państwowe.
- Reorganizacja instytucji rządowych pod kątem większej rozliczalności, skuteczności i efektywności, w tym przegląd efektywności kosztowej i wydajności przedsiębiorstw państwowych sprawujących funkcje administracyjne.
- Staranne wdrożenie przepisów dotyczących przejrzystości decyzji.
- Zmiana ustawy o dostępie do informacji w celu poprawy wdrażania jej przepisów i ustanowienie niezbędnych mechanizmów w celu monitorowania tego wdrażania.
- Opracowanie ogólnej ustawy dotyczącej procedur administracyjnych w celu egzekwowania zasad dobrej administracji oraz stopniowa harmonizacja specjalnych procedur administracyjnych z nową ustawą.
- Rozpoczęcie reformy terytorialnej, która mogłaby umożliwić maksymalne wykorzystanie zasobów udostępnionych obywatelom na szczeblu lokalnym.
- Aktualizacja strategii Republiki Mołdawii w zakresie zarządzania finansami publicznymi na lata 2013–2020.
- Przyjęcie nowej strategii dotyczącej publicznej wewnętrznej kontroli finansowej.
- Kontynuowanie reformy kontroli budżetu i nadzoru nad jego wykonaniem, sprawowanych przez parlament. W odniesieniu do polityki finansów publicznych – poprawa przejrzystości, nadzoru, rozliczalności i zarządzania.
- Przyjęcie nowego projektu ustawy w sprawie funkcjonowania Trybunału Obrachunkowego zapewniającej niezależność i wydajność w zakresie publicznego audytu zewnętrznego.

Priorytety średnioterminowe

- We współpracy z Radą Europy przeanalizowanie kroków niezbędnych do wzmocnienia ram instytucjonalnych w celu zwiększenia odporności Republiki Mołdawii w perspektywie długoterminowej.
- Usprawnienie wymiany informacji między rządem i parlamentem.
- Wzmocnienie nadzoru parlamentu nad wdrażaniem reform i prawodawstwa.
- Zapewnienie demokratycznego przebiegu wyborów prezydenckich, parlamentarnych i samorządowych, zgodnie ze standardami europejskimi.
- Przeanalizowanie możliwości dokonania przeglądu finansowania partii politycznych z budżetu państwa w oparciu o najlepsze praktyki międzynarodowe w celu uwzględnienia wyników wyborów prezydenckich.
- Przeprowadzenie przeglądu limitu darowizn na rzecz partii politycznych od osób fizycznych i podmiotów prawnych, zgodnie z najlepszymi praktykami międzynarodowymi i ekspertyzą Komisji Weneckiej.
- Dalsza realizacja strategii decentralizacji zgodnie z przyjętą przez Radę Europy Europejską kartą samorządu lokalnego (Seria traktatów Rady Europy nr 122).
- Przegląd mechanizmów rejestracji wyborców, zgodnie z zaleceniami OBWE/ODIHR, aby zapewnić prawidłowość tych danych.
- Opracowanie i wdrożenie modułu zautomatyzowanego systemu informacyjnego „Wybory” – „Kontrola finansowa” oraz ram regulacyjnych, co umożliwi zautomatyzowanie procesów sprawozdawczości, gromadzenia i analizy sprawozdań finansowych partii politycznych i osób kandydujących w wyborach i przyczyni się do poprawy publicznego dostępu do tych informacji. Wprowadzenie skutecznych sankcji w przypadku naruszenia przepisów i zapewnienie, by ciężar dowodu odnośnie do pochodzenia środków spoczywał na stronach. Wprowadzenie możliwości konfiskowania majątku niewiadomego pochodzenia.
- Wprowadzenie skutecznych mechanizmów zarządzania przepływami pomocy i ich koordynacji zgodnie z potrzebami rządu.
- Kontynuowanie reformy administracji publicznej zgodnie z zasadami administracji publicznej (reformy na szczeblu centralnym i lokalnym, jak i reformy terytorialnej), w konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim i przy coraz większym jego zaangażowaniu, w celu utworzenia odpowiedzialnej, skutecznej, przejrzystej, profesjonalnej służby cywilnej, rekrutowanej na podstawie kryteriów merytorycznych i osiągnięć, kierującej się stosownym kodeksem etyki i wolnej od nacisków politycznych.
- Optymalizacja, zgodnie ze strategią reformy administracji publicznej, administracji publicznej na szczeblu krajowym i lokalnym.
- Regularne korzystanie z ocen skutków *ex ante*. Dopilnowanie, by koszty reformy były szacowane systematycznie, oraz ustanowienie forów międzyministerialnych służących rozwiązywaniu konfliktów, zarówno na wysokich szczeblach administracyjnych, jak i politycznych.
- Wprowadzenie przejrzystego i bardziej konkurencyjnego systemu wynagrodzeń dla pracowników sektora publicznego w celu przyciągania i zatrzymywania utalentowanych pracowników.
- Zapewnienie obywatelom łatwo dostępnych informacji na temat ich praw do dobrej administracji, praw dostępu do informacji, praw do sądownictwa administracyjnego oraz prawa do dochodzenia odszkodowania, tak aby obywatele wiedzieli, gdzie i w jaki sposób mogą składać skargi. Zapewnienie skutecznych i konkretnych działań następczych w reakcji na wnioski i skargi obywateli.
- Zadbanie o usprawnienia instytucjonalne i organizacyjne niezbędne do wzmocnienia nadzoru parlamentarnego, w tym poprawa warunków współpracy z publicznym audytem zewnętrznym.
- Wzmocnienie zdolności Ministerstwa Finansów w zakresie pełnienia roli centralnego organu podatkowego i zapewnienie stabilności finansów publicznych.
- Dalsze usprawnianie zarządzania finansami publicznymi oraz skuteczne wdrożenie zaktualizowanej strategii zarządzania finansami publicznymi.
- Ustanowienie kroczącego wieloletniego programu inwestycji publicznych (PIP), kierowanego przez Ministerstwo Finansów, w celu zabezpieczenia priorytetowych inwestycji na szczeblu krajowym w wieloletnich ramach budżetowych.
- Zapewnienie usprawnień instytucjonalnych i organizacyjnych niezbędnych do wzmocnienia nadzoru zewnętrznego, w tym dalszego rozwoju funkcji audytu zewnętrznego Trybunału Obrachunkowego Republiki Mołdawii zgodnie z normami Międzynarodowej Organizacji Najwyższych Organów Kontroli (INTOSAI) i zasadami współpracy między parlamentem a publicznym audytem zewnętrznym.

- Przeprowadzanie procedur dyscyplinarnych w koniecznych przypadkach i skuteczne stosowanie sankcji.
  - Stopniowa reforma standardów rachunkowości sektora publicznego i sprawozdawczości zewnętrznej.
- (ii) Dalsza reforma wymiaru sprawiedliwości, w szczególności zapewnienie niezawisłości, bezstronności, profesjonalizmu i skuteczności wymiaru sprawiedliwości, w tym prokuratury, wolnego od wszelkich nadmiernych ingerencji, również politycznych. Niektóre elementy kompleksowej reformy wymiaru sprawiedliwości mogą wymagać poprawek w konstytucji:

Priorytety krótkoterminowe

- Wprowadzenie w życie obowiązujących przepisów dotyczących zawodu sędziego, prokuratora, adwokata i innych zawodów prawniczych w celu zagwarantowania, że nie będzie tolerancji dla korupcji, i zapobiegania wszelkim zachowaniom korupcyjnym.
- Zapewnienie, by rekrutacja sędziów i prokuratorów była prowadzona przez niezależny organ w oparciu o merytoryczne i obiektywne kryteria, w ramach sprawiedliwych procedur wyboru, m.in. z zastosowaniem obowiązkowych egzaminów pisemnych i krajowej puli ofert zatrudnienia, zgodnie ze standardami europejskimi.
- Zapewnienie, by awansowanie sędziów i prokuratorów, w tym prokuratorów generalnych i w sądach wyższej instancji, było prowadzone przez niezależny organ w oparciu o przejrzyste, merytoryczne i obiektywne kryteria oraz w ramach sprawiedliwych procedur wyboru, zgodnie ze standardami europejskimi.
- Zapewnienie skutecznego wdrożenia środków chroniących niezależność sędziów.
- Zapewnienie skutecznego wdrażania przepisów dyscyplinarnych i kodeksów etyki, w tym gwarancji proceduralnych dla sędziów i prokuratorów, a także autonomii inspekcji sądowej względem Najwyższej Rady Sądownictwa, jak również ogólnodostępnych mechanizmów składania skarg.
- Wdrożenie przepisów dotyczących immunitetu funkcyjnego zgodnie z dobrą praktyką i w pełnej zgodności ze standardami europejskimi.
- Wdrożenie pakietu legislacyjnego w sprawie uczciwości w sektorze wymiaru sprawiedliwości.
- Poprawa przejrzystości i efektywności procesu podejmowania decyzji przez Najwyższą Radę Sądownictwa.
- Wzmocnienie niezależności Najwyższej Rady Prokuratorów zgodnie z przepisami ustawy o prokuraturze z dnia 25 lutego 2016 r. i dalsze aktywne wdrażanie kompleksowej reformy prokuratury, łącznie z nowymi przepisami.
- Zapewnienie prawa do rzetelnego procesu sądowego, dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz praw procesowych w postępowaniach karnych zgodnie z zobowiązaniami Republiki Mołdawii wynikającymi z europejskiej konwencji praw człowieka, orzecznictwa Trybunału i innych stosownych konwencji Rady Europy poprzez wprowadzenie:
  - = prawodawstwa i środków mających na celu zagwarantowanie praw procesowych osobom podejrzany i oskarżonym w postępowaniu karnym;
  - = prawodawstwa, środków i zasobów mających na celu zagwarantowanie ofiarom przestępstw praw do dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ochrony, wsparcia i odszkodowania, w tym w ramach systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.
- Wzmocnienie wdrażania pomocy prawnej i alternatywnych mechanizmów rozwiązywania sporów.
- Zapewnienie funkcjonowania skutecznego elektronicznego systemu zarządzania sprawami sądowymi gwarantującego rzetelne losowe przydzielanie spraw i dane statystyczne.

Priorytety średnioterminowe

- Zapewnienie niezawisłości organów wymiaru sprawiedliwości, aby nie podlegały politycznym ani żadnym innym naciskom ze strony administracji, rządu lub parlamentu.

- Zapewnienie pełnej niezależności wszystkich prokuratorów i ograniczenie nadzorczej roli Prokuratury Generalnej, jak przewiduje nowa ustawa o prokuraturze.
  - Dopilnowanie, by Krajowy Instytut Sprawiedliwości prowadził wstępne i ustawiczne szkolenia według stwierdzonych potrzeb.
  - Wykazywanie się wynikami w stosowaniu środków mających przyczynić się do większej uczciwości i odpowiedzialności w sektorze wymiaru sprawiedliwości, takich jak weryfikacja pod kątem przestępstw o charakterze korupcyjnym i wydawanie wyroków skazujących za popełnianie takich przestępstw.
  - Działanie na rzecz poprawy postrzegania przez opinię publiczną niezawisłości, uczciwości, przejrzystości i odpowiedzialności wymiaru sprawiedliwości.
  - Dążenie do postępu w zakresie kompleksowej reformy prokuratury, która dotyczy m.in. wyspecjalizowanych prokuratorów ds. przestępczości zorganizowanej i korupcji.
  - Osiągnięcie postępów we wprowadzaniu w życie ustawy optymalizacji struktury systemu sądowego, zgodnie z planem działania przyjętym decyzją parlamentu nr 21 z dnia 3 marca 2017 r.
  - Poprawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości, w szczególności w przypadku kobiet i słabszych grup społecznych.
  - Dążenie do znacznego skrócenia czasu trwania postępowań w sprawach cywilnych i karnych.
  - Dążenie do zwiększenia wskaźnika rozpatrzonych spraw sądowych.
- (iii) Zapewnienie poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności poprzez wszechstronną współpracę na rzecz ochrony praw człowieka i podstawowych wolności. Współpraca ta będzie obejmować działania w następujących obszarach:

Prawa człowieka i podstawowe wolności

Priorytety krótkoterminowe

- Opracowanie, a następnie wdrożenie nowego krajowego planu działania na rzecz praw człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem najsłabszych grup społecznych, oraz koordynacja procesów planowania i procedur budżetowych, by przeznaczyć dostateczne środki na skuteczne wdrożenie tego planu.
- Ustanowienie krajowej rady i sekretariatu, których zadaniem będzie przygotowanie nowego krajowego planu działania w dziedzinie praw człowieka, monitorowanie jego wdrażania i informowanie o postępach.
- Zapewnienie skutecznego wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i stworzenie efektywnego mechanizmu kontroli parlamentarnej nad ich wykonywaniem.
- Rozpoczęcie wdrażania strategii na rzecz umacniania stosunków między grupami etnicznymi na lata 2017–2027 i przyjęcie stosownego planu działania.
- Osiągnięcie postępów w pilotażowym wdrażaniu Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych w 7 miejscowościach, jako część działań podejmowanych przez Republikę Mołdawii na rzecz ratyfikacji karty.
- Zakończenie reformy instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich poprzez zmianę ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich nr 52 z 3 kwietnia 2014 r., zgodnie z zaleceniami Komisji Weneckiej i przepisami finansowymi w myśl zasad paryskich.
- Zapewnienie funkcjonowania krajowego mechanizmu zapobiegania torturom zgodnie z art. 18 ust. 3 protokołu fakultatywnego do oenzetowskiej Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.
- Ratyfikowanie protokołu nr 12 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.
- Przyjęcie i wdrożenie zmian w przepisach dotyczących przestępstw z nienawiści w celu dostosowania tych przepisów do standardów europejskich. Nasilenie działań służących prowadzeniu dochodzeń w przypadkach nawoływania do nienawiści i przestępstw z nienawiści i podejmowaniu stosownych czynności, a także zapewnieniu ofiarom skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Priorytety średnioterminowe

- Zapewnienie stosowania przepisów ustawowych i wykonawczych dotyczących przeciwdziałania wszelkiej dyskryminacji, w tym przepisów ustawy o zapewnieniu równości, oraz zwiększanie możliwości Rady ds. Przeciwdziałania i Zwalczania Dyskryminacji („Rady Równości”).
- Przeanalizowanie zaleceń struktur i ekspertów Rady Europy dotyczących zgodności z Konwencją ramową o ochronie mniejszości narodowych oraz wdrożenie tych zaleceń w porozumieniu z tymi strukturami i ekspertami. W tym kontekście dołożenie starań, by zapewnić prawa osób należących do mniejszości narodowych, m.in. poprzez dialog i konsultacje z nimi, a także z uwzględnieniem stosownych opinii Komisji Weneckiej działającej w ramach Rady Europy.
- Usprawnienie wdrażania przepisów dotyczących dostępności dla osób niepełnosprawnych. Zwiększenie dostępności budynków publicznych, transportu i informacji dla osób niepełnosprawnych.
- Zapewnienie skutecznego wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, w tym art. 12 (Równość wobec prawa) i 14 (Wolność i bezpieczeństwo osobiste).
- Podpisanie protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.
- Dalsze działania na rzecz deinstytucjonalizacji dzieci.
- Utrzymanie skutecznych prejudycjalnych i pozasądowych mechanizmów rozstrzygania sporów w dziedzinie praw człowieka i podstawowych wolności.
- Dalsze udostępnianie informacji na temat praw obywateli i odpowiednich rozwiązań prawnych.
- Wdrożenie skutecznych środków w celu unikania przypadków nieuzasadnionych aresztowań i bezprawnych zatrzymań, z uwzględnieniem faktu, że proporcjonalny poziom ingerencji może być niezbędny, by zapewnić właściwe dochodzenie w sprawach o korupcję i inne rodzaje przestępstw.
- Propagowanie praw człowieka i zakazu dyskryminacji oraz szerzenie wiedzy na ten temat w instytucjach wymiaru sprawiedliwości, organach ścigania i administracji.
- Wdrożenie ustawy z 1994 r. o specjalnym autonomicznym statusie prawnym Gagauzji na podstawie zaleceń Komisji Weneckiej z 2002 r. i zaleceń OBWE z 2013 r.
- Zabezpieczenie praw procesowych osób zatrzymanych przez policję i NAC oraz tymczasowo aresztowanych.

*Wolność słowa*Priorytety krótkoterminowe

- Kontynuacja działań na rzecz zapewnienia wolności słowa i niezależności mediów zgodnie z zaleceniami Rady Europy, Unii Europejskiej i OBWE.
- Opracowanie i przyjęcie strategii rozwoju środków masowego przekazu, zgodnie z praktykami europejskimi.
- Zapoczątkowanie regularnego dialogu w celu wymiany najlepszych praktyk w zakresie wolności mediów, pluralizmu mediów, depenalizacji zniesławienia, ochrony dziennikarskich źródeł informacji oraz różnorodności kulturowej w mediach.
- Przyjęcie nowego kodeksu audiowizualnego w pełni zgodnego z zaleceniami OBWE i Rady Europy, wzorowanego na projekcie z 2011 r.
- Stworzenie warunków sprzyjających pełnej niezależności nadawców publicznych.

*Współpraca społeczeństwa obywatelskiego*Priorytety krótkoterminowe

- Zapewnienie udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności organizacji przedstawicieli pracodawców i związków zawodowych, w gromadzeniu informacji i politykach monitorowania.
- Przyjęcie strategii rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na lata 2017–2020 i zapewnienie jej realizacji.

Priorytety średnioterminowe

- Przyjęcie nowej, zgodnej z międzynarodowymi standardami ustawy o organizacjach pozarządowych, która m.in. udoskonali ramy prawne w odniesieniu do skutecznego udziału społeczeństwa obywatelskiego w procesie decyzyjnym.
- Usprawnienie zasad udziału społeczeństwa obywatelskiego w opracowywaniu i monitorowaniu wdrażania polityki publicznej, także poprzez zmianę ustawy o przejrzystości procesu podejmowania decyzji.
- Promowanie i zwiększanie stabilności finansowej społeczeństwa obywatelskiego oraz rozważenie wprowadzenia umów społecznych, rozszerzenie programów dotacji publicznych, ułatwienie rozwijania ram prawnych dotyczących darowizn.
- Wspieranie zaangażowania obywatelskiego i ducha wolontariatu.

*Niewłaściwe traktowanie i tortury*Priorytety krótkoterminowe

- Skuteczne reagowanie na każde zgłoszone niewłaściwe traktowanie osób osadzonych przez przedstawicieli organów ścigania, w szczególności osób tymczasowo aresztowanych.

Priorytety średnioterminowe

- Ustanowienie wszechstronnych ram polityki na rzecz zapobiegania i zwalczania bezkarności w oparciu o wytyczne dotyczące zwalczania bezkarności w przypadku dopuszczenia się poważnych naruszeń praw człowieka (Rada Europy, 2011 r.).
- Zapewnienie skutecznych dochodzeń i sankcji w przypadkach tortur i niewłaściwego traktowania.

*Prawa dzieci*Priorytety średnioterminowe

- Wdrożenie planu działania na lata 2016–2020 dotyczącego strategii ochrony dzieci na lata 2014–2020.

*Przemoc w rodzinie*Priorytety krótkoterminowe

- Zapewnienie wdrożenia istniejących ram prawnych i politycznych dotyczących zwalczania przemocy domowej.

Priorytety średnioterminowe

- Ratyfikowanie Konwencji Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

*Równe traktowanie*Priorytety średnioterminowe

- Zapewnienie harmonizacji z normami europejskimi dotyczącymi zasad BHP oraz przepisów regulujących urlopy macierzyńskie i godzenie obowiązków rodzicielskich z zawodowymi.
- Promowanie udziału kobiet w procesie podejmowania decyzji oraz w życiu publicznym, politycznym i gospodarczym, a także prowadzenie ukierunkowanych działań służących zapewnieniu równego uczestnictwa i równej reprezentacji mężczyzn i kobiet w tych dziedzinach.

*Prawa związków zawodowych i podstawowe normy pracy*Priorytety średnioterminowe

- Kontynuowanie prac na rzecz zapewnienia zgodności praw związków zawodowych i podstawowych norm pracy z normami europejskimi i konwencjami Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP).
- Osiągnięcie postępów w zapewnieniu równouprawnienia płci na rynku pracy, ze szczególnym naciskiem na zatrudnienie kobiet.
- Wdrożenie przepisów dotyczących zwalczania pracy dzieci.

2.3. Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

Dialog i współpraca w dziedzinie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB) mają na celu uzyskanie stopniowej konwergencji, w tym również w zakresie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO). Dotyczy to przede wszystkim kwestii zapobiegania konfliktom i zarządzania kryzysowego, stabilności regionalnej, rozbrojenia, nieprolifracji, kontroli zbrojeń i kontroli eksportu. Współpraca w tym obszarze będzie opierać się na wspólnych wartościach i interesach oraz będzie miała na celu zwiększenie harmonizacji i skuteczności polityk, z wykorzystaniem forów dwustronnych, międzynarodowych i regionalnych. Współpraca ta będzie obejmować działania na rzecz następujących priorytetów:

Priorytety krótkoterminowe

- Podpisanie umowy między Unią Europejską i Republiką Mołdawii w sprawie procedur bezpieczeństwa związanych z wymianą informacji niejawnych.

Priorytety średnioterminowe

- Dalsze propagowanie pokojowego rozwiązywania konfliktów oraz międzynarodowej stabilności i bezpieczeństwa w oparciu o skuteczny multilateralizm.
- Rozwijanie współpracy w zakresie sankcji UE.
- Propagowanie poszanowania zasady suwerenności i integralności terytorialnej, nienaruszalności granic i niezależności, określonych w Karcie Narodów Zjednoczonych i Akcie końcowym KBWE z Helsinek.
- Zacieśnienie praktycznej współpracy w zakresie zapobiegania konfliktom i zarządzania kryzysowego poprzez ułatwienie udziału Republiki Mołdawii w prowadzonych przez UE cywilnych i wojskowych operacjach zarządzania kryzysowego, oraz prowadzenie działań konsultacyjnych i szkoleniowych w obszarze WPBiO (na podstawie umowy w sprawie ram udziału obowiązującej od dnia 1 lipca 2013 r. oraz wielostronnych ram panelu Partnerstwa Wschodniego ds. WPBiO).

Terroryzm, nierozprzestrzenianie broni masowego rażenia (BMR) oraz nielegalny eksport broni

Priorytety krótkoterminowe

- Wymiana informacji o organizacjach i grupach terrorystycznych, ich działalności oraz ich sieciach wsparcia, zgodnie z prawem międzynarodowym i ustawodawstwem stron, m.in. w ramach umowy o współpracy operacyjnej i strategicznej między Republiką Mołdawii a Europą oraz w ramach umowy o współpracy między Republiką Mołdawii a Eurojustem.
- Dopilnowanie, by ustawa o zwalczaniu terroryzmu była oparta na prawach człowieka i została poddana przeglądowi ze strony Komisji Weneckiej.
- Współpraca w zakresie kontroli celnych opartych na analizie ryzyka, gwarantujących bezpieczeństwo i ochronę towarów przywożonych, wywożonych lub przewożonych.
- Współpraca w zakresie zapobiegania terroryzmowi.
- Przyjęcie kompleksowej strategii przeciwdziałania proliferacji BMR oraz dotyczącej materiałów chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych oraz związanego z nią krajowego planu działania.

Priorytety średnioterminowe

- Współpraca w celu wzmocnienia międzynarodowego konsensusu w sprawie walki z terroryzmem opartej na prawach człowieka, w tym w sprawie definicji prawnej aktów terrorystycznych.
- Dalsze doskonalenie krajowych ram legislacyjnych i regulacyjnych w obszarze zwalczania terroryzmu, w szczególności z pełnym poszanowaniem praworządności, międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka, prawa uchodźczego i prawa humanitarnego oraz w pełnej zgodności ze stosownymi konwencjami ONZ i Rady Europy, takimi jak Konwencja Rady Europy z 2005 r. o zapobieganiu terroryzmowi (CETS nr 196) i jej protokołu dodatkowego, a także Konwencja Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu (CETS nr 198).
- Położenie większego nacisku na zrozumienie i eliminowanie czynników sprzyjających radykalizacji i brutalnemu ekstremizmowi.
- Zbadanie możliwości współpracy, m.in. w zakresie budowania zdolności w dziedzinie ochrony lotnictwa (w tym bezpieczeństwa w portach lotniczych) i ochrony celów miękkich.

- Rozwijanie sposobów współpracy na rzecz zwalczania handlu bronią oraz niszczenia jej zapasów.
- Rozwijanie sposobów współpracy i wymiany informacji w zakresie wykrywania i śledzenia nielegalnej broni.
- Współpraca i działania w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia i materiałów powiązanych oraz środków jej przenoszenia, poprzez pełne przestrzeganie bieżących zobowiązań stron wynikających z międzynarodowych traktatów i umów o rozbrojeniu i nierozprzestrzenianiu broni oraz innych odpowiednich zobowiązań międzynarodowych, jak również poprzez wypełnianie takich zobowiązań na poziomie krajowym.
- Stworzenie skutecznego systemu krajowej kontroli wywozu i tranzytu towarów związanych z bronią masowego rażenia, w tym kontroli końcowego przeznaczenia broni masowego rażenia pod kątem technologii podwójnego zastosowania, ze skutecznymi karami za naruszenia kontroli wywozu.
- Zwalczanie nielegalnego handlu bronią strzelecką i lekką, w tym amunicją do tej broni, zgodnie z istniejącymi umowami międzynarodowymi i rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz zobowiązaniami wynikającymi z innych instrumentów międzynarodowych mających zastosowanie w tej dziedzinie.
- Dalsza współpraca w zakresie kontroli wywozu broni konwencjonalnej, w świetle wspólnego stanowiska UE w sprawie kontroli wywozu technologii wojskowych i sprzętu wojskowego.

Konflikt naddniestrzański

Priorytety średnioterminowe

- Utrzymanie działania wszystkich istniejących platform dialogu i form negocjacji, mającego na celu wypracowanie realnych rozwiązań problemów, z jakimi muszą mierzyć się obywatele po obu brzegach Dniestru, oraz wypracowanie kompleksowego i pokojowego rozwiązania konfliktu w Naddniestrzu w oparciu o suwerenność i integralność terytorialną Republiki Mołdawii w jej granicach uznanych przez społeczność międzynarodową, ze specjalnym statusem prawnego regionu naddniestrzańskiego.
- Opracowanie wizji rozwiązania konfliktu w Naddniestrzu jako podstawy do podjęcia współpracy ze stroną naddniestrzańską.
- Utrzymanie skutecznej współpracy między UE a Republiką Mołdawii w sprawie rozwiązania konfliktu w Naddniestrzu oraz promowanie środków budowy zaufania, w ramach uzgodnionych formatów, w tym konsultacji w sprawie ustaleń po rozwiązaniu konfliktu.
- Pogłębienie dialogu w celu objaśnienia korzyści płynących z układu o stowarzyszeniu i zapewnienie jego stosowania na całym terytorium Republiki Mołdawii oraz podejmowanie środków mających na celu zalegalizowanie działalności podmiotów gospodarczych z lewego brzegu Dniestru.
- Kontynuowanie konstruktywnego dialogu na temat sytuacji na centralnym (naddniestrzańskim) odcinku granicy między Republiką Mołdawii a Ukrainą ze wszystkimi zainteresowanymi stronami.
- Rozwijanie platform dialogu między przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i mediami z obu stron rzeki Dniestr.

Międzynarodowy Trybunał Karny

Priorytety krótkoterminowe

- Wdrożenie Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego i powiązanych z nim instrumentów, z należyтым uwzględnieniem jego integralności.

2.4. Współpraca w dziedzinie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości

Oczekuje się, że Republika Mołdawii będzie stale spełniać wymogi określone w ramach czterech bloków zagadnień planu działania na rzecz liberalizacji reżimu wizowego z dnia 16 grudnia 2010 r. Dla utrzymania ruchu bezwizowego z UE ogromne znaczenie ma skuteczna i trwała realizacja wszystkich kryteriów zawartych w planie działania, w tym w trzecim bloku zagadnień (Porządek publiczny i bezpieczeństwo). Zgodnie ze zmienionym mechanizmem zawieszającym zwolnienie z obowiązku wizowego ⁽¹⁾ ruch bezwizowy może zostać zawieszony, w przypadku gdy co najmniej jedno z kryteriów przestaje być spełnione. W razie uzasadnionych obaw dotyczących spełnienia konkretnych kryteriów przewidzianych w planie działania Republika Mołdawii przekaże Unii Europejskiej, na jej wniosek, wymagane informacje.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/371 z dnia 1 marca 2017 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 539/2001 wymieniające państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wize podczas przekraczania granic zewnętrznych, oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu (zmiana mechanizmu zawieszającego) (Dz.U. L 61 z 8.3.2017, s. 1).

Ponadto strony należy uwzględnić zalecenia otrzymane w następstwie misji ds. wzajemnej oceny zorganizowanych w 2015 r. i 2016 r., które miały na celu dokonanie oceny wymiaru sprawiedliwości, sektora zajmującego się zwalczaniem korupcji i przeciwdziałaniem praniu pieniędzy w Republice Mołdawii. W tym względzie Republika Mołdawii zobowiązuje się do uwzględnienia tych zaleceń, a także pozostałych zaleceń UE, jak również innych zaleceń organizacji międzynarodowych, przy opracowywaniu dokumentu strategicznego na okres po 2016 r. w dziedzinie zwalczania korupcji oraz dokumentów strategicznych na okres po 2017 r. w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i przeciwdziałania praniu pieniędzy.

Ponadto strony będą współpracować w następujących obszarach:

Ochrona danych osobowych

Priorytety średnioterminowe

- Dalsza harmonizacja krajowych ram prawnych dotyczących ochrony danych osobowych z prawem UE, ze szczególnym naciskiem na rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679⁽¹⁾ i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680⁽²⁾.
- Dalsze wdrażanie ram prawnych dotyczących ochrony danych osobowych we wszystkich sektorach w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony danych zgodnie z europejskimi instrumentami i normami.
- Dalsze budowanie zdolności Krajowego Ośrodka Ochrony Danych Osobowych.

Zwalczanie przestępczości zorganizowanej

Priorytety krótkoterminowe

- Zdefiniowanie i dokonanie jasnego podziału kompetencji i uprawnień policji, które mają być wdrożone w odniesieniu do gromadzenia informacji wywiadowczych, a także zbierania i wykorzystywania dowodów (kryminalistycznych).
- Stworzenie i skuteczne usprawnienie systemu prowadzenia dochodzeń finansowych, w których nacisk położony będzie na ujawnianie, zajmowanie i konfiskatę mienia pochodzącego z przestępczości zorganizowanej.
- Publikowanie corocznego sprawozdania z działalności wyspecjalizowanego prokuratora zajmującego się walką z przestępczością zorganizowaną.

Priorytety średnioterminowe

- Dalsze wdrożenie koncepcji ochrony porządku publicznego z wykorzystaniem danych wywiadowczych wymagającej dobrze rozwiniętego systemu analizy ryzyka i zagrożeń oraz zarządzania (metoda Europolu stosowana w kontekście oceny zagrożenia poważną i zorganizowaną przestępczością – SOCTA) i jej umocnienie na całym terytorium.
- Jasne opisanie narzędzi (w tym specjalnych środków dochodzeniowych, gdy mają zostać wykorzystane) i warunków, na jakich można z nich korzystać w dochodzeniach.

Reforma policji

Priorytety krótkoterminowe

- Zakończenie prac nad stworzeniem rozliczalnych, wiarygodnych i skutecznych struktur policji w obrębie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Przywództwo polityczne ministerstwa ograniczać się będzie do opracowania strategicznych priorytetów i ogólnych kierunków polityki sił policyjnych. W odniesieniu do działań operacyjnych sił policyjnych nie będzie prawa nakazu (ani nakazu wykonania czynności, ani nakazu powstrzymania się od nich).
- Wdrożenie współpracy policji ze społecznością lokalną oraz zadbanie o to, by obywatele mogli w łatwy sposób przekazywać policji informacje.
- Zwiększenie rozliczalności i dopilnowanie, by nie dochodziło do wywierania nadmiernego wpływu na policję.

(¹) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

(²) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia decyzji ramowej Rady 2008/977/WSiSW (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 89).

Priorytety średnioterminowe

- Wdrożenie strategii bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym w odniesieniu do porządku publicznego i zarządzania tłumem.
- Dalsze wdrażanie strategii rozwoju policji na lata 2016–2020, w której szczególny nacisk kładzie się na unowocześnienie sił policyjnych pod kątem: a) zarządzania zasobami ludzkimi, b) technik zarządzania oraz c) zdolności operacyjnych (poszanowania podstawowych praw człowieka przysługujących osobom zatrzymanym przez policję; rozwoju skutecznych relacji z opinią publiczną; uaktualnienia środowiska informatycznego policji; zwiększenia zdolności w zakresie prowadzenia dochodzeń na miejscu przestępstwa i dalszego rozwijania policyjnej strategii przeciwdziałania korupcji).
- Przyjęcie strategii rozwoju oddziałów karabinierów i zapewnienie postępów w jej realizacji.
- Ustanowienie skutecznego systemu ochrony świadków (wyspecjalizowana jednostka) oraz zapewnienie świadkom niezbędnych gwarancji, by chronić ich przed zastraszaniem i grożeniem przemocą fizyczną.
- Propagowanie kultury uczciwości i wartości etycznych w całym Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i policji. Opracowanie zasad i standardów postępowania w celu zapobiegania uchybieniom w pracy policji i skutecznego karania za te uchybienia. Ustanowienie narzędzi do oceny wydajności i skuteczności działań policji.
- Ustanowienie wspólnego centrum szkolenia w dziedzinie egzekwowania prawa (JLETC), aby zapewnić odpowiednie podstawowe i specjalistyczne szkolenia w miejscu pracy, w tym – w razie potrzeby – szkolenia wysoko specjalistyczne. Na podstawie porozumienia roboczego z 2012 r. między Republiką Mołdawii a Europejskim Kolegium Policyjnym (CEPOL) JLETC rozwinie ścisłą współpracę operacyjną z CEPOL-em.
- Poprawa warunków przetrzymywania osób tymczasowo aresztowanych przez policję.
- Zapewnienie, w oparciu o najlepsze praktyki unijne, niezależnego mechanizmu monitorowania policji, który będzie monitorować ogólne funkcjonowanie sił policyjnych oraz sposób, w jaki wszyscy funkcjonariusze mający stosowne uprawnienia wykonują czynności policyjne.
- Zwiększenie zdolności policji w zakresie szybkiego reagowania.

Współpraca policyjna i policyjne bazy danych

Priorytety krótkoterminowe

- Dalszy rozwój zautomatyzowanych scentralizowanych baz danych dotyczących dochodzeń i śledztw (krajowy elektroniczny system prowadzenia spraw), aby uniknąć ryzyka nakładania się spraw karnych oraz ryzyka niekojarzenia tych spraw, które często mają szeroki zasięg geograficzny, a nawet międzynarodowy. Najlepszym rozwiązaniem byłby system, który objąłby wszystkie elementy łańcucha dochodzeniowo-śledczego, w tym informacje o odzyskiwaniu, zamrażaniu i konfiskacie mienia.
- Dalsza poprawa krajowego instrumentu statystycznego używanego do pomiaru wskaźnika przestępczości i wskaźnika rozpatrzonych spraw sądowych. Należy go skutecznie stosować jako narzędzie zarządzania przy opracowywaniu nowych priorytetów politycznych.

Priorytety średnioterminowe

- Dopilnowanie, by w ramach jednej struktury administracyjnej (punktu kompleksowej obsługi) jednostki centralne ds. międzynarodowej współpracy policyjnej (jednostka krajowa Europolu oraz krajowe centralne biuro Interpolu) miały dostęp do odpowiednich krajowych i międzynarodowych baz danych.
- Zintensyfikowanie współpracy i wymiany danych między Republiką Mołdawii a Europolem (pod względem jakości i zakresu) w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym.
- Opracowanie strategicznej analizy zjawisk przestępczych, zarówno na szczeblu globalnym, jak i sektorowym, oraz udostępnienie jej właściwym organom ścigania i Europolowi.
- Opracowanie wieloletnich planów działania określających priorytety operacyjne organów ścigania na podstawie oceny zagrożenia poważną i zorganizowaną przestępczością.
- Wzmocnienie wymiany informacji z UE i jej państwami członkowskimi na temat terroryzmu, nielegalnej migracji, prania pieniędzy i kwestii finansowych.

*Zwalczanie niedozwolonych środków odurzających*Priorytety krótkoterminowe

- Uczestnictwo w europejskiej sieci informacji o narkotykach i narkomanii (Reitox), która podlega Europejskiemu Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA), oraz udział w stosownych spotkaniach ekspertów organizowanych przez EMCDDA, w ramach dostępnych środków budżetowych.
- Wdrożenie jasnego podziału zadań i koordynacji działań między organami odpowiedzialnymi za ograniczanie popytu na narkotyki, jak również między organami biorącymi udział w ograniczaniu podaży narkotyków.

Priorytety średnioterminowe

- Rozszerzenie koordynacji na wszelkie aspekty polityki antynarkotykowej, w tym aspekty społeczne i związane ze zdrowiem publicznym, środki egzekwowania prawa, współpracę międzynarodową i politykę dotyczącą młodzieży.
- Zatwierdzenie i wykonanie krajowego planu działania na lata 2017–2018 na rzecz realizacji krajowej strategii przeciwdziałania narkomanii na lata 2011–2018.

Handel ludźmi

- Zatwierdzenie i wdrożenie krajowej strategii na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu na lata 2017–2022, która to strategia obejmie również krajowy system odsyłania spraw.
- Dalsze usprawnienie przepływu informacji poprzez udoskonalenie komunikacji i współpracy między Europolem a krajowymi multidyscyplinarnymi organami ścigania w Republice Mołdawii, a także między samymi organami ścigania.
- Działania na rzecz budowy zdolności organów ścigania w celu zapewnienia współpracy z agencjami UE w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu.

Zwalczanie niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych i przemocy seksualnej wobec dzieci

- Wzmocnienie zdolności stosownej jednostki dochodzeniowej, tak by była w stanie identyfikować dzieci będące ofiarami niegodziwego traktowania w celach seksualnych, a zwłaszcza ofiar pornografii dziecięcej.
- Ustanowienie struktur na potrzeby dokonywania indywidualnej oceny każdego dziecka będącego ofiarą niegodziwego traktowania w celach seksualnych w celu zapewnienia specjalnej pomocy i wsparcia.
- Powołanie specjalnego przedstawiciela dzieci będących ofiarami niegodziwego traktowania w celach seksualnych, jeżeli osoby sprawujące władzę rodzicielską nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów lub jeżeli dziecko nie ma opieki albo jest odłączone od rodziny.
- Udostępnienie odpowiednich środków lub programów interwencyjnych w celu zarządzania indywidualnym ryzykiem powiązanim ze wszystkimi przestępcami skazanymi za niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych lub przemoc seksualną wobec dzieci.

*Zwalczanie cyberprzestępczości*Priorytety krótkoterminowe

- Wzmacnianie współpracy z EC 3 (Europejskie Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością).

Priorytety średnioterminowe

- Inwestowanie w budowanie zdolności (w tym zdolności organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych), zwiększanie wiedzy fachowej i specjalizacji w zakresie walki z cyberprzestępczością (działania zwalczające cyberprzestępczość dostosowane do danej sytuacji, dwustronne programy policji i wymiaru sprawiedliwości).
- Wzmocnienie współpracy w zakresie walki z cyberprzestępczością i wykorzystywaniem seksualnym dzieci poprzez dostosowywanie priorytetów oraz usprawnienie komunikacji.

- Zbadanie możliwości podjęcia konkretnej współpracy w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej, jak opisano w dyrektywie Rady 2008/114/WE⁽¹⁾, także z uwzględnieniem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1148⁽²⁾ oraz powiązania z eliminowaniem zagrożeń hybrydowych, na podstawie poprzednich programów pomocy na rzecz zwiększania odporności cybernetycznej realizowanych przez UE i innych darczyńców.
- Zintensyfikowanie współpracy w celu zwiększenia gotowości i odporności na zagrożenia cybernetyczne: ułatwienie opracowania krajowej strategii bezpieczeństwa cybernetycznego na okres po 2020 r. w oparciu o podejście obejmujące wiele zainteresowanych podmiotów, ustanowienie krajowego zespołu reagowania na incydenty komputerowe (CERT), wspieranie tworzenia odpowiednich ram i struktur, które koordynowałyby działania podmiotów sektora publicznego z działaniami sektora prywatnego.
- Współpraca w celu zapewnienia wdrożenia środków budowy zaufania OBWE w dziedzinie bezpieczeństwa cybernetycznego, które mają na celu zwiększenie przejrzystości i zacieśnienie współpracy na szczeblu regionalnym i subregionalnym.
- Wdrożenie konwencji budapeszteńskiej, w szczególności jeśli chodzi o prawo procesowe do celów dochodzeń krajowych, współpracy publiczno-prywatnej i współpracy międzynarodowej.

Zapobieganie korupcji i konfliktom interesów oraz ich zwalczanie

Priorytety krótkoterminowe

- Wdrożenie ustawy o etyce.
- Wdrożenie ustawy, która wymaga od wszystkich stosownych urzędników składania deklaracji majątkowych dotyczących majątku własnego i majątku należącego do bliskich krewnych, a także informowania o potencjalnych konfliktach osobistych interesów własnych lub bliskich krewnych, oraz zapewnienie skutecznego postępowania egzekucyjnego. Poprawność treści oświadczeń majątkowych / oświadczeń w sprawie potencjalnych konfliktów interesów powinna być oceniana przez Krajowy Urząd Etyki, a związane z nimi postępowania karne powinny być prowadzone przez Krajowe Centrum Antykorupcyjne. Ocnom należy nadać odpowiedni priorytet, ze szczególnym naciskiem na oświadczenia składane przez osoby piastujące stanowiska na wysokim szczeblu, w tym sędziów i prokuratorów.
- Podjęcie odpowiednich działań następczych w odniesieniu do podejrzanych oświadczeń i systematyczne stosowanie kar (m.in. grzywnien i środków dyscyplinarnych) w przypadku sfalszowanych oświadczeń, złożenia oświadczeń po terminie lub niezgłoszenia aktywów. Ciężar dowodu w odniesieniu do pochodzenia środków pieniężnych lub aktywów musi spoczywać na urzędniku. Dalsze podawanie oświadczeń majątkowych do wiadomości publicznej.
- Zapewnienie stopniowego przechodzenia na system składania deklaracji drogą elektroniczną.
- Zapełnienie pełnej operacyjności Krajowego Urzędu Etyki.
- Stworzenie przejrzystych, opartych na kryteriach merytorycznych i profesjonalnych mechanizmów mianowania członków Rady Etyki oraz pracowników Krajowego Urzędu Etyki (stanowiska inspektora ds. zarządzania i inspektora ds. etyki) w celu zagwarantowania, że urząd ten jest niezależny i wolny od wszelkich wpływów politycznych. Zapewnienie Krajowemu Urzędowi Etyki dostępu do niezbędnych rejestrów, m.in. rejestrów państwowych i prywatnych, w celu zagwarantowania skutecznej weryfikacji majątku i interesów osobistych.
- Zapewnienie reprezentacji społeczeństwa obywatelskiego w Radzie Etyki.
- Przyjęcie ustawy o proporcjonalnych i odstrasżających sankcjach za przestępstwa związane z korupcją i praniem pieniędzy.
- Rozpoczęcie skutecznego wdrażania nowej strategii dotyczącej uczciwości i zwalczania korupcji jako strategicznego instrumentu służącego zapobieganiu i ograniczaniu korupcji zgodnie z wartościami i standardami UE. Wzmocnienie zdolności grupy monitorującej wdrażanie krajowej strategii dotyczącej uczciwości i zwalczania korupcji w ścisłej współpracy z parlamentem, rządem, wymiarem sprawiedliwości, sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim.
- Zapewnienie skutecznej współpracy ze stosownymi instytucjami i organami UE, w tym z Europejskim Urzędem ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF), i odpowiedniego ich wsparcia w zakresie kontroli na miejscu i inspekcji związanych z zarządzaniem i kontrolą środków unijnych zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami i procedurami.

⁽¹⁾ Dyrektywa Rady 2008/114/WE z dnia 8 grudnia 2008 r. w sprawie rozpoznawania i wyznaczania europejskiej infrastruktury krytycznej oraz oceny potrzeb w zakresie poprawy jej ochrony (Dz.U. L 345 z 23.12.2008, s. 75).

⁽²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1148 z dnia 6 lipca 2016 r. w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu bezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych na terytorium Unii (Dz.U. L 194 z 19.7.2016, s. 1).

Priorytety średnioterminowe

- Usprawnienie mechanizmu koordynacji i współpracy w zakresie walki z korupcją pomiędzy organami antykorupcyjnymi takimi jak Krajowe Centrum Antykorupcyjne, Krajowy Urząd Etyki, Prokurator Generalny, Służba Ochrony Wewnętrznej i Zwalczania Korupcji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych oraz Służba Wywiadu i Bezpieczeństwa.
- Ustanowienie skutecznego mechanizmu koordynacji działań na rzecz przeciwdziałania korupcji, praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu w ramach administracji publicznej na szczeblu rządowym.
- Wzmocnienie roli Krajowego Centrum Antykorupcyjnego w walce z korupcją w celu wypracowania konkretnych wyników. Dopilnowanie, by Krajowe Centrum Antykorupcyjne dysponowało odpowiednim budżetem i personelem, miało jasno określone zadania, dostateczne uprawnienia i niezbędną autonomię oraz by było chronione przed nadmiernym wpływem politycznym i sprawnie współpracowało z innymi organami ścigania zaangażowanymi w zwalczanie korupcji, a w szczególności z prokuraturną zajmującą się walką z korupcją.
- Dalsze szerzenie wiedzy na temat różnych form i rodzajów korupcji oraz sposobów jej zapobiegania. Kampanie informacyjne należy prowadzić w regularnych odstępach czasu. Narzędzia i strategie komunikacyjne powinny być dostosowane do danego kręgu odbiorców, a ich skutki powinny być poddawane regularnej ocenie.
- Wzmocnienie systemu prowadzenia dochodzeń i ścigania przypadków korupcji wśród urzędników wysokiego szczebla, z zagwarantowaniem przejrzystości i bezstronności postępowania sądowego, między innymi poprzez tworzenie warunków gwarantujących, że media będą mogły otwarcie relacjonować takie sprawy. W tym kontekście prace prokuratury zajmującej się walką z korupcją powinny się koncentrować na korupcji na wysokim szczeblu i prokuratura powinna wzmocnić zdolności w tej dziedzinie.
- Osiągnięcie bardziej wymiernych rezultatów w walce z korupcją poprzez poprawę wyników działań organów ds. zwalczania korupcji wynikającą z zastosowania bardziej skutecznych sankcji i wyroków, zwłaszcza wobec urzędników wysokiego szczebla.
- Zmiana prawodawstwa w celu zawężenia mandatu prokuratury antykorupcyjnej do korupcji na wysokim szczeblu i przeniesienie innych spraw o korupcję, które zostały zbadane przez Krajowe Centrum Antykorupcyjne, do zwykłych prokuratur.
- Rozwijanie i wzmocnianie kompleksowych i spójnych ram prawnych w celu promowania uczciwości w sektorze publicznym.
- Prowadzenie dogłębnych dochodzeń w sprawie oszustw bankowych w celu odzyskania sprzeniewierzonych pieniędzy oraz regularne składanie przejrzystych sprawozdań na temat postępów w dochodzeniu.
- Udostępnienie UE najważniejszych ustaleń prowadzonego obecnie przez firmę Kroll drugiego etapu audytu na warunkach uzgodnionych z tą firmą, bez szkody dla dalszych etapów audytu i dla odzyskiwania mienia.
- Zapewnienie interoperacyjności systemu *e-integrity* ze wszystkimi państwowymi i prywatnymi rejestrarni niezbędnymi dla efektywnej weryfikacji majątku i interesów osobistych.
- Dalsze wdrażanie systemu oceny instytucji pod kątem etyki przez Krajowe Centrum Antykorupcyjne i systemu zarządzania ryzykiem korupcji przez instytucje publiczne.

Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz zwalczanie przestępstw finansowych

Priorytety krótkoterminowe

- Dostosowanie prawodawstwa do czwartej dyrektywy w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.
- Zwiększenie zdolności technicznych i operacyjnych jednostki analityki finansowej w celu skutecznego wdrażania wszystkich zadań w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, zwłaszcza w dziedzinie udoskonalenia wywiadu finansowego.
- Jednostka analityki finansowej powinna w coraz większym stopniu aktywnie działać w przypadku zarzutów dotyczących prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, począwszy od organów mających obowiązki sprawozdawcze systematycznie zgłaszających podejrzane transakcje, które to organy powinny zostać objęte sankcjami w przypadku niedopełnienia wymogu sprawozdawczości.
- Usprawnienie zapobiegawczego systemu zamrażania środków poprzez uprawnienie odpowiednich podmiotów sprawozdawczych do wstrzymywania podejrzanych transakcji finansowych.
- Stworzenie krajowej służby ds. odzyskiwania mienia, która będzie wspierać, w drodze wzmocnionej współpracy, jak najszybsze lokalizowanie w całej UE mienia pochodzącego z działalności przestępczej.

Priorytety średnioterminowe

- Wdrożenie nadrzędnej strategii/polityki w zakresie przestępstw i dochodzeń finansowych, która będzie obowiązywać wszystkie stosowne organy, w tym prokuraturę, i której celem będzie przyspieszenie złożonych i długotrwałych dochodzeń w sprawie przestępstw finansowych. Uwzględnienie w takiej strategii koncepcji równoległych dochodzeń finansowych i działań policyjnych z wykorzystaniem danych wywiadowczych, co pozwoli na zastosowanie proaktywnych środków egzekwowania prawa na podstawie analizy danych.
- Udoskonalenie i wdrożenie solidnych ram prawnych dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, które będą zgodne z rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz zaleceniami Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF), a także wynikami wzajemnych ocen prowadzonych przez Komitet Ekspertów ds. Oceny Środków Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu (MONEYVAL).
- Wdrożenie solidnych i ambitnych przepisów dotyczących konfiskaty i zajmowania mienia, które wykraczają poza minimalne normy ustanowione na szczeblu UE, a tym samym obejmują na przykład przepisy dotyczące konfiskaty bez uprzedniego wyroku skazującego (lub konfiskaty w ramach postępowań cywilnych).
- Zacieśnienie współpracy operacyjnej w zakresie konfiskaty, odzyskiwania mienia i zarządzania nim poprzez skuteczną komunikację i wymianę najlepszych praktyk między mołdawskim Biurem Odzyskiwania Mienia a UE.
- Wzmocnienie współpracy operacyjnej między służbami i jednostkami: wywiadu finansowego, policji oraz inspekcji podatkowej i celnej, dzięki interoperacyjności i wymianie danych (na przykład na podstawie odpowiednio dostosowanych umów w sprawie wymiany danych). Należy wyznaczyć funkcjonariuszy łącznikowych w poszczególnych służbach, którzy będą ułatwiać współpracę operacyjną. Należy rozważyć czasowe wymiany personelu do celów szkoleniowych.
- We współpracy ze Wspólnym Centrum Szkolenia w Dziedzinie Egzekwowania Prawa (zob. wyżej) opracowanie programów szkoleń kończących się wyraźnym uznaniem kwalifikacji osób prowadzących dochodzenia w sprawie przestępstw finansowych oraz analityków zajmujących się takimi przestępstwami, a także umożliwienie urzędnikom z innych dziedzin udziału w szkoleniach z zakresu dochodzeń finansowych oraz zachęcanie ich do tego. W szkoleniach dla śledczych, prokuratorów i sędziów należy odpowiednio uwzględnić znaczenie dochodzeń finansowych.
- Opracowanie wytycznych i instrukcji dla organów objętych obowiązkiem sprawozdawczym, które systematycznie zgłaszają podejrzone transakcje w celu zwiększenia skuteczności wdrażania krajowych przepisów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Współpraca w zakresie migracji, azylu i zarządzania granicami

Migracja i azyl

Priorytety krótkoterminowe

- Dalsze wdrażanie umowy o readmisji między UE a Republiką Mołdawii i dalsze zapewnianie wsparcia na rzecz reintegracji obywateli Republiki Mołdawii.
- Dostarczanie w dalszym ciągu informacji, których celem jest wyjaśnienie praw i obowiązków wynikających z ruchu bezwizowego, w tym informacji na temat zasad regulujących dostęp do unijnego rynku pracy (m.in. za pośrednictwem unijnego portalu imigracyjnego), na temat unijnych ram dotyczących legalnej migracji (dyrektywy w sprawie warunków wjazdu i pobytu pewnych kategorii obywateli państw trzecich) oraz na temat odpowiedzialności za nadużywanie praw w ramach systemu bezwizowego, a także na temat praw i obowiązków dotyczących systemów opieki zdrowotnej państw członkowskich UE.
- Dalsze rozwijanie praktycznej współpracy w ramach partnerstwa na rzecz mobilności między UE a Republiką Mołdawii.

Priorytety średnioterminowe

- Promowanie i wzmocnienie współpracy w ramach partnerstwa na rzecz mobilności między UE a Republiką Mołdawii w drodze aktywnego uczestnictwa państw członkowskich UE, ze szczególnym naciskiem na kwestie związane z migracją i rozwojem.
- Wzmocnienie istniejącej infrastruktury (w tym ośrodków detencyjnych) i zatrudnienia personelu w odpowiednich organach w celu zapewnienia obywatelom państw trzecich, których pobyt lub tranzyt są nielegalne, skutecznego powrotu z terytorium Republiki Mołdawii, oraz zapewnienie poszanowania praw człowieka w stosunku do imigrantów, wobec których zastosowano zatrzymanie administracyjne.
- Dalsze wzmacnianie istniejących ram integracji poprzez ośrodki integracji;

- Wzmocnienie działalności Biura ds. Migracji i Azylu jako głównego podmiotu w systemie rachunkowości i zarządzania przepływami migracyjnymi poprzez: 1) wzmocnienie ram prawnych, warunków przyjmowania i dokumentacji dotyczącej cudzoziemców, 2) wzmocnienie regionalnych służb zajmujących się zwalczaniem nielegalnego pobytu cudzoziemców i liczeniem cudzoziemców, 3) ulepszenie infrastruktury, a także przyznanie niezbędnych zasobów finansowych i ludzkich.
- Dalsze usprawnianie systemu gromadzenia i analizy danych na temat przepływów migracyjnych i azylu poprzez aktualizację rozszerzonego profilu migracyjnego oraz dalsze sporządzanie sprawozdań oceniających i sprawozdań zawierających analizy ryzyka w zakresie migracji i azylu.
- Dalsze skuteczne wdrażanie przepisów dotyczących azylu, które stanowią solidne ramy ochrony osób potrzebujących ochrony międzynarodowej, wzmocnienie infrastruktury ośrodka dla cudzoziemców.
- Szkolenia dla urzędników służby cywilnej, pracowników Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, sędziów i pracowników zajmujących się kwestiami z dziedziny azylu i migracji.
- Dalsza realizacja zintegrowanego podejścia względem diaspory i umocnienie zdolności władz krajowych i lokalnych w kwestiach związanych z diasporą.
- Opracowanie skuteczniejszych sposobów wspierania migracji cyrkulacyjnej.

Zarządzanie granicami

Priorytety krótkoterminowe

- Dalsze wzmocnianie zarządzania granicami i utrzymanie wysokiego poziomu kontroli granicznych i ochrony granicy oraz rozbudowa i modernizacja stałych i ruchomych urządzeń wideo na potrzeby ochrony.
- Usprawnienie wspólnego zarządzania granicą mołdawsko-unijną, m.in. poprzez wspólne kontrole graniczne i wymianę informacji (także przed przyjazdem).

Priorytety średnioterminowe

- Dalsze zapewnianie odpowiedniej infrastruktury, sprzętu technicznego, systemów IT oraz zasobów finansowych i ludzkich zgodnie z mołdawską strategią zintegrowanego zarządzania granicami i planem działania.
- Dalsze zacieśnianie współpracy w zakresie zarządzania granicami z Europejską Agencją Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex).
- Wzmocnienie systemu koordynacji działań dotyczących granic na szczeblu krajowym.
- Udoskonalenie obrazu sytuacji na poziomie krajowym i lokalnym poprzez usprawnienie analizy ryzyka, analizy informacji i wymiany informacji z partnerami krajowymi i międzynarodowymi.

Współpraca prawna

Priorytety średnioterminowe

- Zintensyfikowanie współpracy między Republiką Mołdawii i Eurojustem (pod względem jakości i zakresu) w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym.
- Dalsze zacieśnianie współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych poprzez:
  - = przystąpienie do wielostronnych konwencji o współpracy sądowej w sprawach cywilnych i wdrożenie ich postanowień, w szczególności Konwencji z 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych.
  - = przystąpienie do wielostronnych konwencji dotyczących ochrony dzieci i wdrożenie ich postanowień, w szczególności konwencji Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego w zakresie prawa rodzinnego.
  - = prowadzenie przygotowań – w szczególności w drodze oceny krajowych zdolności i zasobów – do przystąpienia do Konwencji o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci z 1996 r. oraz do wdrożenia tej konwencji.

- Wzmocnienie współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych poprzez przystąpienie do odpowiednich konwencji, w szczególności konwencji Rady Europy, i wdrożenie ich postanowień.

2.5. Handel i zagadnienia związane z handlem (DCFTA)

Pogłębiona i kompleksowa strefa wolnego handlu (DCFTA) jest tematem obszernej części układu o stowarzyszeniu. W związku z tym oczekuje się, że realizacja tej części, zawartej w tytule V układu (Handel i zagadnienia związane z handlem), zostanie potraktowana priorytetowo, współmiernie do jej znaczenia w ogólnym kontekście układu o stowarzyszeniu i w ramach stosunków UE–Republika Mołdawii.

Handel towarami

Strony będą współpracować – w szczególności w drodze wspólnych konsultacji – nad wdrożeniem postanowień dotyczących dostępu towarów, w tym energii, do rynku, aby zrealizować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Dokonanie dalszych usprawnień w obszarze danych statystycznych na temat bilansu handlowego, aby strony mogły poprawnie dalej stosować mechanizm przeciwdziałający obchodzeniu cel.
- Współpraca w zakresie realizacji planu działania na rzecz poprawy konkurencyjności w Republice Mołdawii.
- Wymiana informacji na temat rozwoju sytuacji w kwestii dostępu do rynku w Republice Mołdawii oraz jej polityki w tym zakresie.
- Wprowadzenie środków na rzecz poprawy klimatu biznesowego dla podmiotów gospodarczych działających w sektorze handlu.

Priorytety średnioterminowe

- Poprawa zdolności eksportowych Republiki Mołdawii, m.in. poprzez rozpoczęcie skierowanych do przedsiębiorstw, zindywidualizowanych programów wsparcia (dotacji) finansowego i niefinansowego na rzecz rozwoju eksportu.
- Wzmocnienie współpracy między UE a Republiką Mołdawii w procesie przygotowania i wdrażania przepisów, które mogą być wymagane w celu wdrożenia postanowień dotyczących DCFTA.
- Zniesienie cel na towary pochodzące z UE zgodnie z załącznikiem XV-D układu o stowarzyszeniu.
- Zapewnienie zgodności z postanowieniami dotyczącymi zagadnień energetycznych związanych z handlem.
- Wdrożenie elementów związanych z eksportem dotyczących lat 2018–2020 będących częścią krajowej strategii na rzecz przyciągania inwestycji i promowania eksportu na lata 2016–2020, łącznie z przeglądem śródkresowym tej strategii w 2018 r.

Regulacje techniczne, normalizacja i powiązana infrastruktura

Strony będą współpracować na rzecz zapewnienia zgodności z unijnymi regulacjami technicznymi, procedurami normalizacji, metrologii, akredytacji i oceny zgodności oraz systemem nadzoru rynku, jak przewidziano w układzie o stowarzyszeniu, a konkretniej w jego części dotyczącej DCFTA.

Przygotowania będą obejmować:

Priorytety krótkoterminowe

- Wymiana informacji na temat realizacji zobowiązań do zbliżenia przepisów krajowych do unijnego dorobku prawnego, jak określono w odpowiednich załącznikach do układu, oraz na temat ich egzekwowania.
- Wzmocnienie zdolności administracyjnych odpowiednich organów, instytucji i agencji rządowych.

Priorytety średnioterminowe

- Rozwijanie i modernizacja infrastruktury na potrzeby stosowania regulacji technicznych, procedur normalizacji, metrologii, akredytacji i oceny zgodności oraz systemu nadzoru rynku, w tym stworzenie krajowego systemu informacyjnego.
- Pogłębienie współpracy z takimi unijnymi organizacjami, jak CEN, CENELEC, ETSI, EURAMET, Europejska Współpraca w Dziedzinie Akredytacji (EA), WELMEC.
- Wymiana informacji na temat innych odpowiednich aspektów planów Republiki Mołdawii w obszarze barier technicznych w handlu i na temat mających zastosowanie ram czasowych.
- Opracowanie i wdrożenie, we współpracy z organami przedstawicielskimi sektora prywatnego w Republice Mołdawii, dogłębnej kampanii informacyjnej, doradczej i konsultacyjnej, aby pomóc mołdawskim kręgom biznesowym lepiej zrozumieć unijne przepisy dotyczące produktów oraz wymogi dotyczące wprowadzania produktów do obrotu.
- Współpraca w trakcie prac przygotowawczych nad układem w sprawie oceny zgodności i zatwierdzania produktów przemysłowych.

Środki sanitarne i fitosanitarne

Strony będą współpracować nad dostosowaniem mołdawskich norm sanitarnych i fitosanitarnych dla żywności i pasz, a także ustawodawstwa dotyczącego zdrowia roślin, zdrowia i dobrostanu zwierząt oraz praktyk w tym zakresie do norm, ustawodawstwa i praktyk obowiązujących w UE, zgodnie z postanowieniami odnośnych załączników do układu o stowarzyszeniu. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Uproszczenie certyfikacji w imporcie/eksporcie produktów rolno-spożywczych.
- Opracowanie i wdrożenie strategii bezpieczeństwa żywności na lata 2017–2022.
- Pogłębienie współpracy między Krajową Agencją Bezpieczeństwa Żywności oraz Ministerstwem Rolnictwa w celu przygotowania, przyjęcia i wdrożenia reform legislacyjnych dotyczących środków sanitarnych i fitosanitarnych.
- Zwiększenie zdolności administracyjnej poprzez szkolenie personelu w odpowiedzialnych organach i agencjach rządowych i wykonawczych w celu przygotowania i wdrożenia ustawodawstwa zgodnego z prawem UE.
- Organizowanie kampanii informacyjnych z odpowiednimi agencjami, przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi na temat wymogów dostępu do rynku UE oraz ze społeczeństwem obywatelskim na temat konsumenckich aspektów bezpieczeństwa żywności i pasz.
- Uzyskanie uznanej na poziomie międzynarodowym akredytacji wszystkich laboratoriów biorących udział w kontrolach urzędowych w celu spełnienia wymogów sanitarnych i fitosanitarnych w zakresie eksportu oraz poprawa bezpieczeństwa żywności na rynku wewnętrznym w Republice Mołdawii.

Priorytety średnioterminowe

- Reorganizacja i rozwój zdolności Krajowej Agencji Bezpieczeństwa Żywności na podstawie przepisów przyszłej, nowej strategii na rzecz bezpieczeństwa żywności na lata 2017–2022.
- Dokończenie wdrażania obecnej strategii Republiki Mołdawii na rzecz bezpieczeństwa żywności, ze szczególnymi uwzględnieniem jakości ustawodawstwa i możliwości jego egzekwowania, oraz usunięcie wszelkich stwierdzonych uchybień.
- Zbliżenie do unijnego dorobku prawnego krajowych przepisów wymienionych w odpowiednich załącznikach do układu, a także zapewnienie ich skutecznego wdrożenia i egzekwowania.
- Dalsza poprawa infrastruktury i powiązanych zdolności niezbędnych do wdrożenia ustawodawstwa, w szczególności w dziedzinie zdrowia zwierząt, zdrowia roślin, laboratoriów bezpieczeństwa żywności i punktów kontroli granicznej, zgodnie z wymogami UE.
- Dokończenie prac nad systemem wczesnego ostrzegania w zakresie żywności i pasz, zdrowia zwierząt i zdrowia roślin.

Ułatwienia celne i handlowe

Strony będą pracować nad dostosowaniem ustawodawstwa Republiki Mołdawii do prawa i strategii celnych UE, a także do międzynarodowych standardów określonych w rozdziale 5 i odnośnych załącznikach do układu o stowarzyszeniu. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Dostosowanie ustawodawstwa Republiki Mołdawii do kodeksu celnego Unii Europejskiej.
- Dalsza realizacja strategicznych ram współpracy celnej.
- Dalsza modernizacja mołdawskiej służby celnej oraz jej infrastruktury i organizowanie szkoleń dla personelu, w szczególności w celu upowszechniania postaw antykorupcyjnych i zorientowanych na usługi.
- Nakreślenie harmonogramu przystąpienia Republiki Mołdawii do Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej i powołanie zespołu projektowego.
- Wzmocnienie środków zwalczania nadużyć i zapobiegania nielegalnemu handlowi, w tym produktami objętymi akcyzą, w szczególności poprzez pogłębioną współpracę w ramach protokołu dotyczącego wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych.
- Zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów Republiki Mołdawii w zakresie ochrony oznaczeń geograficznych i praw własności intelektualnej oraz zapewnienie funkcjonariuszom celnym odpowiednich szkoleń w tym zakresie.

Priorytety średnioterminowe

- Opracowanie regulacji służących wdrożeniu nowego kodeksu celnego.
- Dostosowanie mołdawskiego systemu upoważnionego przedsiębiorcy do systemu UE z myślą o wzajemnym uznawaniu.
- Dostosowanie ustawodawstwa i stworzenie warunków w celu umożliwienia przystąpienia Republiki Mołdawii do Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej.
- Dalsze uproszczenie i unowocześnianie procedur celnych oraz zapewnienie ich skutecznego wdrożenia.
- Współpraca w zakresie kontroli celnych opartych na analizie ryzyka i dzielenie się odnośnymi informacjami, które przyczyniają się do lepszego zarządzania ryzykiem i do bezpieczeństwa łańcucha dostaw, ułatwiania legalnego handlu oraz bezpieczeństwa i ochrony towarów importowanych, eksportowanych lub w tranzycie.
- Przyspieszenie procedur dotyczących szybkiego przystąpienia do Protokołu w sprawie wyeliminowania nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi do Ramowej konwencji WHO o ograniczeniu użycia tytoniu oraz wdrożenia postanowień tego protokołu.

Reguły pochodzenia

Strony będą współpracować, aby wdrożyć reguły pochodzenia, które zostały ustanowione w protokole do układu o stowarzyszeniu i które wiążą się z przystąpieniem Republiki Mołdawii do Regionalnej konwencji w sprawie paneurośródziemnomorskich preferencyjnych reguł pochodzenia. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Omówienie i w razie konieczności przegląd obecnie stosowanych przez służby celne Republiki Mołdawii procedur certyfikacji i weryfikacji pochodzenia towarów.

Priorytety średnioterminowe

- Wspieranie Republiki Mołdawii w wywiązywaniu się z zobowiązań wynikających z przystąpienia do konwencji.
- Zapewnienie mołdawskim służbom celnym szkoleń w zakresie certyfikacji i weryfikacji preferencyjnego pochodzenia.

Prowadzenie działalności gospodarczej, handel usługami i handel elektroniczny

Strony będą kontynuować dialog na temat prowadzenia działalności gospodarczej, handlu usługami i handlu elektronicznego zgodnie z postanowieniami układu o stowarzyszeniu. Będą one realizować zobowiązania podjęte w dziedzinie usług, jak określono w odnośnych załącznikach do układu o stowarzyszeniu. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Zapewnienie szkoleń i odpowiednich zdolności administracyjnych, by przeprowadzić proces zbliżenia ustawodawstwa.
- Zapewnienie regularnej wymiany informacji na temat planowanych lub trwających prac legislacyjnych w obszarach, w których ma nastąpić zbliżenie przepisów, oraz prowadzenie dialogu w tym celu.
- Zapewnienie, by ramy prawne dotyczące usług i prowadzenia działalności gospodarczej w Republice Mołdawii odzwierciedlały prawa i obowiązki i umożliwiały skuteczne wdrażanie zobowiązań dotyczących dostępu do rynku wynikających z DCFTA.

Płatności bieżące i przepływ kapitału

Strony będą kontynuować dialog na temat przepływu kapitału i płatności, w szczególności w celu monitorowania zgodności ze wszystkimi istniejącymi zobowiązaniami w ramach układu o stowarzyszeniu.

Zamówienia publiczne

Strony będą współpracować w zakresie wdrożenia przez Republikę Mołdawii postanowień rozdziału dotyczącego zamówień zawartego w układzie o stowarzyszeniu oraz powiązanych reform. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Koordynowanie z Komisją Europejską procesu harmonizacji mołdawskich ram prawnych i instytucjonalnych dotyczących zamówień publicznych.
- Udzielanie dokładnych i aktualnych informacji na temat zmian w mołdawskim ustawodawstwie, w szczególności w zakresie planowanych prac legislacyjnych mających wpływ na politykę zamówień i egzekwowanie oraz na temat rozwijania struktury instytucjonalnej.
- Dalsza realizacja mołdawskiej strategii zamówień publicznych, zapewniającej sprawny, konkurencyjny, oparty na zasadzie rozliczalności i przejrzysty system zamówień publicznych, który wzbudza zaufanie obywateli Republiki Mołdawii i wspólnoty międzynarodowej do procedury udzielania zamówień.
- Wprowadzenie i stosowanie ustawodawstwa w dziedzinie zamówień w sektorze usług użyteczności publicznej, koncesji i partnerstw publiczno-prywatnych zgodnie z odnośnymi przepisami unijnymi.
- Dopilnowanie, by niezależny Krajowy Urząd Rozpatrywania Skarg posiadał odpowiednie zdolności administracyjne, aby stosować skuteczne środki zaradcze zgodnie z odnośnymi przepisami unijnymi.
- Rozwijanie niezbędnych kompetencji i zdolności administracyjnych w organach odpowiedzialnych za nadzorowanie wdrażania polityki zamówień.
- Dostosowanie systemu środków zaradczych do unijnego dorobku prawnego w zakresie norm dotyczących niezależności, uczciwości i przejrzystości, co zapewni szybkie i właściwe rozpatrywanie skarg.
- Rozwijanie niezbędnych kompetencji i zdolności administracyjnych sprzyjających zwiększeniu efektywności postępowań o udzielenie zamówień publicznych, w tym aspektów, które mogą przyczynić się do inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego Republiki Mołdawii sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Priorytety średnioterminowe

- Dalsze wdrażanie mołdawskiej strategii zamówień publicznych.
- Przygotowanie krajowej reformy zamówień publicznych poprzez stopniowe dostosowywanie przepisów w tej dziedzinie do odnośnych i aktualnych ram prawnych UE oraz zapewnienie właściwego wdrożenia i egzekwowania tej reformy.

- Określenie zasad udzielania zamówień publicznych w odniesieniu do przedsiębiorstw publicznych zgodnie z unijnymi standardami i najlepszymi praktykami.
- Dalsze wdrażanie elektronicznych zamówień publicznych i udoskonalenie funkcji odpowiedniego narzędzia informacyjnego.
- Rozważenie możliwości utworzenia centralnych jednostek zakupujących i zagwarantowanie, by wszystkie instytucje/podmioty zamawiające miały do dyspozycji odpowiedni personel i zasoby niezbędne do prowadzenia swojej działalności.

Prawa własności intelektualnej

Strony będą współpracować nad dostosowaniem mołdawskiego ustawodawstwa do przepisów UE oraz międzynarodowych standardów dotyczących ochrony praw własności intelektualnej oraz zapewnią skuteczną ochronę wszystkich tych praw, w tym oznaczeń geograficznych, zgodnie z postanowieniami układu o stowarzyszeniu. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Podjęcie działań w celu zwiększenia świadomości społecznej w zakresie ochrony własności intelektualnej i przeprowadzenie skutecznego dialogu z posiadaczami praw.
- Zapewnienie właściwego wdrożenia i egzekwowania ustawodawstwa krajowego zgodnie z unijnymi normami w tym obszarze, m.in. w zakresie ochrony oznaczeń geograficznych, oraz opracowanie narzędzi monitorowania na potrzeby wdrożenia i egzekwowania praw własności intelektualnej zgodnie z układem o stowarzyszeniu.
- Zapewnienie odpowiednich szkoleń w zakresie ochrony oznaczeń geograficznych dla urzędników odpowiednich organów administracji oraz pracowników wymiaru sprawiedliwości.

Priorytety średnioterminowe

- Zapewnienie posiadaczom praw z obu stron odpowiedniego i skutecznego poziomu ochrony praw własności intelektualnej oraz odpowiednich środków egzekwowania tych praw.
- Zwiększenie zdolności odpowiedzialnych organów rządowych i agencji wykonawczych, w tym mołdawskich służb celnych, w zakresie egzekwowania oraz regularne informowanie o stanie zdolności administracyjnych.
- Zapewnienie odpowiednich ram prawnych w celu zagwarantowania posiadaczom praw dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz zapewnienie dostępności i skutecznego stosowania kar.
- Konsolidacja odpowiednich struktur instytucjonalnych, a także Państwowej Agencji Własności Intelektualnej i organizacji zbiorowego zarządzania. Zacieśnienie współpracy z organami państw trzecich, organizacjami zbiorowego zarządzania i związkami branżowymi.
- Wdrożenie standardów zawartych w dyrektywie 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (⁽¹⁾) i rozporządzeniu Rady (UE) nr 608/2013 (⁽²⁾).
- Podjęcie skutecznych środków przeciwko podrabianiu produktów i piractwu oraz zapewnienie skutecznego wdrożenia ustawodawstwa dotyczącego egzekwowania przepisów i kar za naruszenie praw własności intelektualnej na podstawie krajowej strategii praw własności intelektualnej do 2020 r. oraz sporządzanie regularnych sprawozdań w oparciu o konkretne i wymierne cele i dane.

Konkurencja

Strony będą współpracować nad wdrożeniem rozdziału dotyczącego konkurencji układu o stowarzyszeniu oraz powiązanych reform. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety średnioterminowe

- Dopilnowanie, by ramy instytucjonalne Republiki Mołdawii i jej zdolności administracyjne gwarantowały skuteczne wdrożenie ustawodawstwa dotyczącego konkurencji w sposób bezstronny, oraz zapewnienie równych warunków działania wszystkim podmiotom gospodarczym.

(¹) Dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. L 157 z 30.4.2004, s. 45).

(²) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 608/2013 z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1383/2003 (Dz.U. L 181 z 29.6.2013, s. 15).

- Zintensyfikowanie dialogu na temat doświadczeń w egzekwowaniu prawa w tym obszarze oraz na temat innych zmian legislacyjnych dotyczących konkurencji, m.in. poprzez zapewnienie szkoleń dla organów i porad ekspertów *ad hoc* w zakresie ogólnego egzekwowania przepisów dotyczących pomocy państwa.

Przejrzystość

Strony zwrócą szczególną uwagę na działania, których celem jest:

Priorytety krótkoterminowe

- Opracowanie rządowej strategii komunikacyjnej i określenie kluczowych tematów, na których administracja powinna skoncentrować swoje działania komunikacyjne.
- Poprawa strategicznych zdolności planowania rządowego biura ds. komunikacji.
- Omówienie najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie przejrzystego kształtowania polityki, w szczególności poprzez angażowanie społeczeństwa obywatelskiego w dialog polityczny.
- Wymiana informacji i zapewnienie odpowiednich szkoleń, m.in. w zakresie mechanizmów komunikacji i konsultacji z zainteresowanymi stronami.
- Prowadzenie seminariów i organizacja innych imprez dla ogółu społeczeństwa mających na celu objaśnienie procesu wdrażania układu o stowarzyszeniu i zbliżania przepisów.

Priorytety średnioterminowe

- Przestrzeganie zobowiązań dotyczących przejrzystości w kształtowaniu polityki handlowej oraz rozważenie niezbędnych mechanizmów, których wprowadzenie może okazać się konieczne.
- Usprawnienie przewidzianego prawem, swobodnego i łatwego dostępu do informacji publicznych.

Handel i zrównoważony rozwój

Strony będą kontynuować dialog i prace dotyczące kwestii objętych odnośnym rozdziałem układu o stowarzyszeniu. Strony będą realizować następujące priorytety:

Priorytety krótko- i średnioterminowe

- Wymiana informacji na temat realizacji stosownych krajowych ram polityki lub międzynarodowych zobowiązań dotyczących zrównoważonego rozwoju.
- Omówienie skutecznego wykonywania zobowiązań w ramach tego rozdziału pod kątem zaangażowania zainteresowanych stron i dialogu ze społeczeństwem obywatelskim.
- Zapewnienie, by inspekcja pracy działała zgodnie ze standardami MOP i zasadami UE.
- Wymiana najlepszych praktyk i odpowiedniego doświadczenia.

Strony będą mieć na uwadze, że priorytety dotyczące praw związków zawodowych i najważniejszych norm pracy w części 2.2 oraz priorytety określone w części 2.6 (*Zatrudnienie, polityka społeczna i równość szans*) mają duże znaczenie dla wdrożenia rozdziału „Handel i zrównoważony rozwój” i dlatego należy je rozpatrywać w powiązaniu z tą częścią układu o stowarzyszeniu.

2.6. Rozwój gospodarczy i możliwości rynkowe

Strony będą współpracować w celu udzielenia Republice Mołdawii wsparcia w zakresie ustanowienia w pełni funkcjonującej gospodarki rynkowej i stopniowego dostosowywania jej polityk do polityk UE zgodnie z podstawowymi zasadami stabilności makroekonomicznej, zdrowych finansów publicznych, silnego systemu finansowego i trwałej równowagi płatniczej. W szczególności współpraca w tej dziedzinie będzie przyczyniać się do osiągnięcia następujących celów:

Priorytety krótkoterminowe

- Wdrożenie programu reform uzgodnionego z Międzynarodowym Funduszem Walutowym.
- Rozpoczęcie realizacji uzgodnionej z UE operacji pomocy makrofinansowej, po zatwierdzeniu tej operacji.

Priorytety średnioterminowe

- Dokończenie wdrażania programu reform uzgodnionego z Międzynarodowym Funduszem Walutowym.
- Pełna realizacja uzgodnionej z UE operacji pomocy makrofinansowej, po zatwierdzeniu tej operacji.
- Monitorowanie rozwoju sytuacji makroekonomicznej, omówienie głównych wyzwań politycznych i wymiana informacji na temat najlepszych praktyk poprzez wzmocnienie regularnego dialogu makroekonomicznego w celu poprawy jakości procesu kształtowania polityki gospodarczej.
- Dalsze zwiększanie niezależności, uprawnień regulacyjnych i zdolności Narodowego Banku Republiki Mołdawii i Krajowej Komisji ds. Rynków Finansowych. Dzielenie się doświadczeniem UE w zakresie polityki pieniężnej i kursowej, jak również polityki dotyczącej regulacji sektora finansowego i bankowego i nadzoru nad nim, by dalej rozwijać zdolności Republiki Mołdawii w tych obszarach.
- Zwiększenie stabilności finansów publicznych i zarządzania nimi poprzez wdrożenie reform fiskalnych, w tym poprawa wdrażania nadzoru nad budżetem sprawowanego przez parlament.
- Dalsze rozwijanie otwartych, konkurencyjnych i przejrzystych przepisów i procedur dotyczących prywatyzacji oraz wdrażanie ich zgodnie z najlepszymi praktykami UE.

Prawo spółek, rachunkowość i audyt, ład korporacyjny

Strony będą współpracować na rzecz przygotowania Republiki Mołdawii do wdrożenia prawa UE i instrumentów międzynarodowych wymienionych w odnośnych załącznikach do układu o stowarzyszeniu, w szczególności w następującym zakresie:

Priorytety krótkoterminowe

- Zbliżenie przepisów Republiki Mołdawii dotyczących audytu i rachunkowości do prawa UE i instrumentów międzynarodowych wymienionych w załączniku II do układu o stowarzyszeniu.
- Wymiana – w ramach formatu uzgodnionego przez strony – aktualnych, istotnych i dokładnych informacji na temat stanu obowiązującego ustawodawstwa i jego zgodności z prawem UE, w celu wdrożenia prawa UE według uzgodnionego harmonogramu.
- Wskazanie obszarów, w których należy zapewnić szkolenia, budowanie zdolności i wiedzę fachową.
- Uproszczenie systemu inspektoratów i różnych organów kontroli, aby zwiększyć skuteczność i zmniejszyć ryzyko korupcji, przy czym najważniejszym celem jest ulepszenie otoczenia biznesu i usprawnienie egzekwowania prawa i norm.

Priorytety średnioterminowe

- Rozwijanie zdolności administracyjnych instytucji państwowych Republiki Mołdawii uczestniczących we wdrażaniu prawa spółek, rachunkowości i audytu oraz ładu korporacyjnego.
- Zainicjowanie dyskusji na temat utworzenia rejestru właścicieli rzeczywistych przedsiębiorstw.

Zatrudnienie, polityka społeczna i równość szans

Strony będą współpracować na rzecz realizacji następujących celów:

Priorytety krótkoterminowe

- Zapewnienie warunków dla skutecznego wdrażania strategii zatrudnienia na lata 2017–2020.
- Zapewnienie, by istniały podstawowe warunki umożliwiające skuteczne funkcjonowanie inspekcji pracy.
- Dalsze promowanie dialogu społecznego, m.in. poprzez budowanie zdolności partnerów społecznych.

Priorytety średnioterminowe

- Dalsze skuteczne wdrażanie strategii zatrudnienia na lata 2017–2020.
- Wdrożenie przepisów UE w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy, prawa pracy i warunków pracy, o których mowa w stosownych załącznikach do układu o stowarzyszeniu, w szczególności:
  - = wzmocnienie zdolności administracyjnych i zdolności w zakresie egzekwowania przepisów w obszarach bezpieczeństwa i higieny pracy oraz prawa pracy; dotyczy to w szczególności inspekcji pracy i odpowiednich organów sądowych;
  - = budowanie zdolności partnerów społecznych (np. szkolenie w zakresie unijnych przepisów i standardów bezpieczeństwa i higieny oraz w zakresie prawa pracy).
- Opracowanie strategicznego podejścia do zatrudnienia, mającego na celu stworzenie lepszych i liczniejszych miejsc pracy oraz zapewnienie godziwych warunków pracy, lepsze dopasowanie umiejętności do miejsc pracy na rynku pracy oraz promowanie aktywnego wsparcia oraz sprawnie działających urzędów pracy; promowanie rynku pracy sprzyjającego włączeniu społecznemu. Wdrożenie krajowych programów na rzecz godnej pracy uzgodnionych między MOP a Republiką Mołdawii.
- Zwiększenie zdolności organów administracji odpowiedzialnych za tworzenie i wdrażanie polityki zatrudnienia i polityki społecznej, zwłaszcza urzędów pracy i opieki społecznej.

Ochrona konsumentów

W celu przygotowania do wdrożenia prawa UE i instrumentów międzynarodowych wymienionych w odnośnym załączniku do układu o stowarzyszeniu strony będą współpracować na rzecz realizacji następujących celów:

Priorytety krótkoterminowe

- Dokonanie przeglądu całego dotychczasowego dorobku prawnego Republiki Mołdawii dotyczącego ochrony konsumentów w świetle niedawno przyjętych aktów z unijnego dorobku prawnego w tym obszarze (wymienionych w załączniku IV do układu o stowarzyszeniu).
- Wdrożenie wieloletniego planu rozwoju instytucjonalnego Agencji Ochrony Konsumentów.
- Wdrożenie wieloletniego planu rozwoju instytucjonalnego Krajowej Agencji Bezpieczeństwa Żywności (ANSA).

Priorytety średnioterminowe

- Ustanowienie i uruchomienie krajowego systemu umożliwiającego skuteczną komunikację między krajowymi zainteresowanymi podmiotami na temat niebezpiecznych produktów niespożywczych i ich wycofywania z rynku.
- Ustanowienie i uruchomienie systemu wymiany informacji na temat niebezpiecznych produktów spożywczych przeznaczonych dla konsumentów, opartego na unijnym systemie wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach.
- Łączenie różnych punktów kontroli bezpieczeństwa żywności (punktu kontroli granicznej, służb zajmujących się zdrowiem roślin i zwierząt, Krajowego Centrum Badań i Certyfikacji Upraw i Gleby) w jeden zintegrowany system informacji zarządczej.
- Dalsze opracowywanie i egzekwowanie procedur analizy/kontroli zarządzania w oparciu o ryzyko w odniesieniu do produktów spożywczych i niespożywczych.
- Okresowa ocena wieloletniego planu rozwoju instytucjonalnego Agencji Ochrony Konsumentów, a w razie konieczności jego przegląd.
- Okresowa ocena wieloletniego planu rozwoju instytucjonalnego ANSA, a w razie konieczności jego przegląd.
- Dalsze dostosowanie mołdawskich ram prawnych i normatywnych dotyczących przepisów sanitarnych i fitosanitarnych do unijnego dorobku prawnego.
- Wzmocnienie zdolności administracyjnych w zakresie egzekwowania ochrony konsumentów w Republice Mołdawii, w szczególności poprzez szkolenie urzędników administracji rządowej i innych osób reprezentujących interesy konsumentów w zakresie transpozycji prawodawstwa UE oraz jego wdrożenia i egzekwowania.

Statystyki

Strony będą pracować nad zbliżeniem ustawodawstwa Republiki Mołdawii do prawa UE w dziedzinie statystyki. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Zatwierdzenie ustawy o statystykach publicznych opracowanej na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 ⁽¹⁾ w sprawie statystyk Unii Europejskiej oraz na podstawie ogólnych przepisów dotyczących statystyk publicznych w odniesieniu do państw Europy Wschodniej, Kaukazu i Azji Środkowej.
- Zatwierdzenie wspólnej klasyfikacji jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NUTS) w następstwie rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady ⁽²⁾ z późniejszymi zmianami i dostosowaniami.
- Rozpowszechnienie ostatecznych wyników spisu powszechnego ludności i mieszkań z 2014 r. oraz udoskonalenie statystyk dotyczących ludności poprzez szersze wykorzystanie administracyjnych źródeł danych.
- Opracowanie danych szacunkowych na potrzeby regionalnych rachunków na podstawie metodologii systemu rachunków narodowych SNA 1993/ESA 1995.
- Zapewnienie niezależności zawodowej i instytucjonalnej Krajowego Urzędu Statystycznego Republiki Mołdawii podczas realizacji planowanej reformy administracji publicznej poprzez utrzymanie jego obecnego statusu i miejsca w strukturze administracji publicznej.

Priorytety średnioterminowe

- Zapewnienie obliczeń zharmonizowanego indeksu cen konsumpcyjnych zgodnie z normami UE.
- Wdrożenie metodologii SNA 2008/ESA 2010 i ponowne obliczenie szeregów czasowych dla głównych wskaźników makroekonomicznych zgodnie z zatwierdzoną metodologią.
- Wdrożenie systemu zarządzania jakością w statystyce publicznej zgodnie z normami europejskimi.

Podatki

Strony pogłębią współpracę mającą na celu usprawnienie i rozwinięcie systemu podatkowego i administracji podatkowej Republiki Mołdawii w oparciu o unijne i międzynarodowe normy. Współpraca ta będzie obejmować przygotowanie do stopniowego dostosowywania ustawodawstwa Republiki Mołdawii do prawa UE i instrumentów międzynarodowych wspomnianych w załączniku do układu o stowarzyszeniu, a w szczególności następujące działania:

Priorytety krótkoterminowe

- Harmonizacja mołdawskiego kodeksu podatkowego dotyczącego VAT i akcyzy ze stosownymi dyrektywami unijnymi, zgodnie z postanowieniami załącznika VI do układu o stowarzyszeniu.
- Dalsze rozwijanie współpracy z OECD i administracjami podatkowymi państw członkowskich UE poprzez wymianę nowych doświadczeń i informacji o nowych trendach w obszarze podatków.

Priorytety średnioterminowe

- Ulepszenie i uproszczenie przepisów podatkowych.
- Przyjęcie środków służących zapewnieniu sprawiedliwego i skutecznego nakładania i poboru podatków bezpośrednich.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności, rozporządzenie Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzję Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 87 z 31.3.2009, s. 164).

⁽²⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 roku w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz.U. L 154 z 21.6.2003, s. 1).

- Zbliżenie przepisów Republiki Mołdawii dotyczących VAT i zwolnień z akcyzy do przepisów unijnych zgodnie z załącznikiem VI do układu o stowarzyszeniu.
- Pogłębienie międzynarodowej współpracy w zakresie podatków w celu ulepszenia dobrego zarządzania w kwestiach podatkowych, tj. poprzez wdrożenie zasad przejrzystości, wymiany informacji i uczciwej konkurencji podatkowej.
- Zwiększenie zdolności administracji podatkowej poprzez wzmocnienie zarządzania zmianami, wdrożenie reformy instytucjonalnej i operacyjnej, wniesienie wkładu w proces integracji europejskiej i unowocześnienie technologii informacyjnych.
- Zwiększenie zdolności administracji podatkowej w celu uniknięcia kumulowania zaległości, zapewnienia skutecznego poboru podatków i zwiększenia skuteczności zwalczania oszustw podatkowych i unikania opodatkowania.
- Podjęcie środków w zakresie harmonizacji polityk zwalczania nadużyć finansowych i przemytu produktów objętych akcyzą.

Usługi finansowe

Strony będą współpracować na rzecz przygotowania Republiki Mołdawii do modernizacji jej finansowych ram regulacyjnych i nadzorczych, tak aby państwo to dostosowało się do uzgodnionych na poziomie międzynarodowym norm regulacyjnych w dziedzinie usług finansowych, stosując przepisy UE i instrumenty międzynarodowe, o których mowa w odnośnych załącznikach do układu o stowarzyszeniu, m.in. w tytule IV (Współpraca gospodarcza i sektorowa) tego układu, jako punkt odniesienia podczas opracowywania zasad właściwych dla Republiki Mołdawii. Współpraca ta obejmie następujące działania i przyczyni się do osiągnięcia następujących celów:

Priorytety krótkoterminowe

- Podjęcie kroków w celu zapewnienia przejrzystości informacji o akcjonariuszach oraz zagwarantowania stabilności finansowej na rynku ubezpieczeń.
- Poddanie przypadków oszustw, które dotknęły sektor bankowy Republiki Mołdawii w 2014 r., gruntownemu, przejrzystemu i bezstronnemu dochodzeniu w celu odzyskania sprzeniewierzonych środków i postawienia przed sądem odpowiedzialnych osób.
- Dalsze udoskonalenie ram prawnych poprzez zapewnienie niezbędnych instrumentów i środków (np. zwiększenie odpowiedzialności akcjonariuszy, nałożenie ostrzejszych kar) w celu wyeliminowania czynników, które doprowadziły do oszustw bankowych w 2014 r., i zapobieżenia podobnym nieuczciwym transakcjom na wszystkich szczeblach.
- Sukcesywne opracowywanie i przyjmowanie przepisów dotyczących zabezpieczania depozytów zgodnie z normami uzgodnionymi na poziomie międzynarodowym.
- Przyjęcie ustawy w sprawie organizacji parabankowych opracowanej przez Krajową Komisję Rynków Finansowych.
- Ustanowienie kontaktów i wymiana informacji z unijnymi organami nadzoru finansowego. UE będzie w szczególności udzielać niezbędnego wsparcia władzom Republiki Mołdawii w zakresie zawierania porozumień o wymianie informacji i współpracy w dziedzinie usług finansowych z odpowiednimi unijnymi organami regulacyjnymi i nadzorczymi (np. Europejskim Bankiem Centralnym i organami z państw członkowskich UE).
- Wymiana aktualnych, istotnych i dokładnych informacji na temat stanu obowiązującego ustawodawstwa Republiki Mołdawii.
- Określenie obszarów, w których należy zapewnić szkolenia, budowanie zdolności i wiedzę fachową.

Priorytety średnioterminowe

- Przygotowanie nowych ram regulacyjnych i nadzorczych spełniających uzgodnione na poziomie międzynarodowym normy regulacyjne, w tym opracowanie nowego podejścia do nadzoru oraz narzędzi i instrumentów nadzorczych.
- Wprowadzenie kompleksowych ram na rzecz poprawy ładu korporacyjnego i zarządzania ryzykiem w bankowym sektorze finansowym.
- Opracowanie ram nadzoru makroostrożnościowego.

- Budowa potencjału w celu wdrożenia nowych przepisów w sektorze finansowym.
- Poprawa zdolności administracyjnych organów nadzorczych zgodnie z normami uzgodnionymi na poziomie międzynarodowym.
- Opracowanie ustawodawstwa krajowego dotyczącego zapobiegania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz przeciwdziałania tym procederom, w szczególności poprzez: wdrożenie prawodawstwa UE w tych obszarach; wzmocnienie współpracy z Grupą Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF), Radą Europy, zwłaszcza z jej Komitetem Ekspertów ds. Oceny Środków Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu (MONEYVAL) oraz innymi właściwymi organami w państwach członkowskich UE; podpisanie protokołów ustaleń między organami analityki finansowej Republiki Mołdawii a państwami członkowskimi UE.
- Rozwinięcie współpracy między organami państwowymi i organizacjami odpowiedzialnymi za nadzorowanie procesu wprowadzania w życie krajowych przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Polityka w dziedzinie przemysłu i przedsiębiorstw

Strony będą współpracować na rzecz poprawy otoczenia biznesowego i regulacyjnego w Republice Mołdawii, pobudzenia inwestycji i działalności gospodarczej wszystkich rodzajów przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), w tym mikroprzedsiębiorstw. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Wdrożenie strategii rozwoju sektora MŚP na lata 2012–2020 i związanego z nią planu działania zgodnie z przepisami nowej ustawy o MŚP i zmienionym planem działania na rzecz konkurencyjności oraz z krajową strategią na rzecz przyciągania inwestycji i promowania eksportu na lata 2016–2020 i powiązanych z nią planem działania.
- Rozwijanie polityki przemysłowej ukierunkowane na rozwój infrastruktury i innowacje.
- Skuteczne wdrożenie Programu na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) – który obejmuje m.in. takie inicjatywy jak Europejska Sieć Przedsiębiorczości, program „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców, projekty dotyczące współpracy klastrów itp. – poprzez wzmacnianie zdolności stosownych instytucji i zainteresowanych podmiotów z sektora prywatnego w Republice Mołdawii.
- Wdrażanie inicjatyw mających na celu wzmocnienie zdolności w zakresie innowacyjności, w sposób zgodny z nową inicjatywą EU4Innovation uruchomioną w ramach Partnerstwa Wschodniego i jednoczesne przyznanie rozwojowi środków strategicznych i zachęt do wspierania innowacyjnych przedsiębiorstw.

Priorytety średnioterminowe

- Wdrożenie planu działania dla Republiki Mołdawii oraz zaleceń sformułowanych w następstwie oceny przeprowadzonej w ramach programu *Small Business Act* dla Europy.
- Powiązanie rozwoju MŚP z możliwościami, jakie stwarza DCFTA, m.in. za pośrednictwem sieci (wspierania) przedsiębiorstw (takich jak Europejska Sieć Przedsiębiorczości) i klastrów, oraz dokończenie prac nad specjalną polityką klastrową w tym kontekście.
- Wzmocnienie roli stowarzyszeń zrzeszających podmioty gospodarcze i MŚP (w tym stowarzyszeń branżowych), aby usprawnić dialog między sektorem publicznym i prywatnym.
- Wdrożenie koncepcyjnych, prawnych i operacyjnych ram stymulujących rozwój produkcji przemysłowej w Republice Mołdawii poprzez modernizację i innowacje jako czynnik zwiększania zatrudnienia, w tym poprzez klastry, gdy ma to znaczenie z punktu widzenia gospodarki. W tym kontekście dalsze rozwijanie i wdrażanie nowej polityki przemysłowej.

Przemysł wydobywczy i surowce

Strony będą wymieniać się informacjami na temat przemysłu wydobywczego i surowców w celu lepszego zrozumienia swoich odnośnych strategicznych działań i polityk. Dyskusje będą prowadzone na forum powołanego w tym celu podkomitetu.

Turystyka

Strony będą współpracować na rzecz realizacji następujących priorytetów:

Priorytety średnioterminowe

- Ustanowienie kontaktów sprzyjających rozwojowi konkurencyjnego i zrównoważonego przemysłu turystycznego i określenie działań koniecznych do pogłębienia współpracy między Republiką Mołdawii a podmiotami unijnymi w obszarze turystyki.
- Dalsza wymiana najlepszych praktyk i wspólne działania popularyzatorskie, szkoleniowe i edukacyjne w obszarze turystyki.

Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich

Współpraca w celu zbliżenia ustawodawstwa i polityki do unijnej wspólnej polityki rolnej (WPR) oraz w szczególności przestrzeganie harmonogramu zobowiązań dotyczących poszczególnych obszarów określonych w odpowiednich załącznikach do układu o stowarzyszeniu. W tym celu strony będą wspólnie podejmować następujące działania:

Priorytety krótkoterminowe

- Wdrożenie ogólnej ustawy o zasadach dotacji na rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich i jednocześnie usprawnienie realizacji polityki w tej dziedzinie.
- Rozwój zdolności Ministerstwa Rolnictwa i Przemysłu Spożywczego w zakresie statystyki rolnej i analiz ekonomicznych.

Priorytety średnioterminowe

- Utworzenie i wdrożenie ram politycznych, prawnych i instytucjonalnych (obejmujących wymogi bezpieczeństwa żywności, politykę jakości, rolnictwo ekologiczne i normy handlowe) w obszarze rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich.
- Rozwój, promowanie i wdrażanie programów sektorowych dotyczących konkretnych podsektorów rolnictwa.
- Zwiększenie konkurencyjności produkcji rolnej i dywersyfikacji działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.
- Opracowanie aktualnego i przejrzystego katastru gruntowego jako podstawy monitorowania użytkowania gruntów, a także ułatwienia reformy gruntowej i konsolidacji gospodarstw rolnych w celu poprawy struktury sektora rolno-spożywczego oraz wdrożenia polityki rolnej i polityki rozwoju obszarów wiejskich.
- Poprawa zrównoważonego wykorzystania gruntów w sektorze rolno-spożywczym.
- Poprawa zrównoważonego wykorzystywania zasobów wodnych w sektorze rolno-spożywczym poprzez zastosowanie nowych technologii.
- Rozwój zdolności organów administracji centralnej i lokalnej w zakresie polityk rozwoju obszarów wiejskich.
- Zwiększenie zdolności agencji płatniczej w celu zapewnienia przejrzystości, efektywności i przewidywalności wypłacanej pomocy państwa.
- Zmniejszenie podatności sektora rolnego na zagrożenia klimatyczne.

Spółeczeństwo informacyjne / gospodarka cyfrowa i społeczeństwo cyfrowe

Strony będą współpracować w celu dostosowania środowiska cyfrowego w Republice Mołdawii do jednolitego rynku cyfrowego UE. Przyczyni się to do tworzenia miejsc pracy w Republice Mołdawii oraz pobudzi wzrost i innowacje, co będzie szczególnie korzystne dla ludzi młodych w kontekście możliwości kształcenia i zatrudnienia, na miejscu lub na odległość, oraz zakładania przedsiębiorstw o niskim kapitale założycielskim. W szczególności strony będą współpracować na rzecz wspierania Republiki Mołdawii we wdrażaniu unijnego dorobku prawnego wspomnianego w odnośnych załącznikach do układu o stowarzyszeniu, aby zrealizować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Zwiększenie niezależności i zdolności administracyjnych krajowego regulatora łączności elektronicznej w celu zapewnienia mu zdolności do podejmowania odpowiednich środków regulacyjnych oraz egzekwowania swoich decyzji i wszystkich mających zastosowanie przepisów, a także promowania uczciwej konkurencji na rynkach.
- Przyspieszenie wdrożenia jednolitego europejskiego numeru alarmowego 112 w Republice Mołdawii.

Priorytety średnioterminowe

- Wzmocnienie sektora cyfrowego poprzez wymianę informacji i doświadczeń w zakresie wdrażania jednolitego rynku cyfrowego. Promowanie dostosowania przepisów mołdawskich do prawodawstwa, najlepszych praktyk i norm UE, między innymi w odniesieniu do: handlu elektronicznego; ochrony danych w drodze podnoszenia odporności sieci; określenia krajowej strategii bezpieczeństwa cybernetycznego; budowania zdolności krajowych zespołów reagowania na incydenty komputerowe (CERT); oraz określenia krajowego modelu wdrożenia sieci szerokopasmowych na obszarach wiejskich.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa cybernetycznego i ochrony danych osobowych w łączności elektronicznej w celu zapewnienia dostępności i integralności elektronicznych usług publicznych oraz zwiększenia zaufania obywateli do tych usług.

Zdrowie publiczne

Strony będą współpracować na rzecz osiągnięcia następujących celów:

Priorytety krótkoterminowe

- Ułatwienie aktywnego uczestnictwa Republiki Mołdawii w unijnym programie na rzecz zdrowia na lata 2014–2020.

Priorytety średnioterminowe

- Promowanie reform sektora ochrony zdrowia i wspieranie Republiki Mołdawii w jej przygotowaniach do wdrożenia unijnego dorobku prawnego w zakresie zdrowia, o czym mowa w załącznikach do układu o stowarzyszeniu, w szczególności przepisów dotyczących ograniczenia użycia tytoniu, jakości i bezpieczeństwa substancji pochodzenia ludzkiego (krwi, tkanek, narządów i komórek) oraz zagrożeń dla zdrowia, m.in. zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Republiki Mołdawii na mocy Ramowej konwencji Światowej Organizacji Zdrowia o ograniczeniu użycia tytoniu oraz z Międzynarodowymi przepisami zdrowotnymi.
- Zwiększenie gotowości, rozszerzenie szkoleń i wzmocnienie nadzoru epidemiologicznego i kontroli chorób zakaźnych, między innymi poprzez: 1) udział Republiki Mołdawii w śródziemnomorskim programie szkoleń w zakresie epidemiologii interwencyjnej (MediPIET); 2) współpracę z Europejskim Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób; 3) zapewnienie odpowiedzialności krajowej i stabilności krajowych programów profilaktyki i kontroli zakażeń HIV, gruźlicą i wirusowym zapaleniem wątroby; 4) wzmocnienie programów szczepień.
- Zapewnienie przystąpienia do protokołu dotyczącego nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi, a następnie jego wdrożenia.
- Wzmocnienie krajowych działań wielosektorowych mających na celu walkę z opornością na środki przeciwdrobnoustrojowe, m.in. poprzez wzmocnienie nadzoru, rozważne stosowanie środków przeciwdrobnoustrojowych i kontrolę zakażeń w placówkach opieki zdrowotnej.

Planowanie miejskie i zabudowa

Priorytety średnioterminowe

- Wdrożenie kodeksu planowania miejskiego i zabudowy na lata 2017–2020 poprzez opracowanie i przyjęcie ustawodawstwa wtórnego (projekty ustaw i decyzje rządowe) zgodnie ze strategią „Mołdawia 2020”.
- Podjęcie środków mających na celu zapewnienie planów zagospodarowania przestrzennego na szczeblu krajowym, regionalnym i okręgowym, jak również ogólnych i gminnych planów rozwoju w celu promowania zintegrowanej polityki rozwoju regionalnego.

Rozwój regionalny

Strony będą współpracowały w ramach polityk rozwoju regionalnego oraz dialogu między UE a Republiką Mołdawii na temat polityki regionalnej w kontekście działań Republiki Mołdawii zmierzających do osiągnięcia następujących celów:

Priorytety krótkoterminowe

- Dalsze zwiększenie udziału Republiki Mołdawii w strategii UE na rzecz regionu Dunaju, aby czerpać korzyści z wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk z uczestniczącymi regionami z państw członkowskich UE.
- Ulepszenie uzgodnień instytucjonalnych i budowanie na poziomie krajowym/regionalnym/lokalnym odpowiednich zdolności, by móc uczestniczyć we wszystkich programach współpracy transgranicznej.

- Uczestnictwo w programach współpracy transgranicznej na lata 2014–2020 w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (wspólny program operacyjny – Rumunia / Republika Mołdawii i wspólny program operacyjny – Morze Czarne) oraz w międzynarodowym programie na rzecz Dunaju. Dalsze wprowadzanie w życie programu współpracy terytorialnej Republika Mołdawii – Ukraina w ramach Partnerstwa Wschodniego.

Priorytety średnioterminowe

- Wdrożenie strategii rozwoju regionalnego Republiki Mołdawii na lata 2016–2020, zgodnie z programem „Mołdawia 2020”, na całym terytorium kraju, w celu wspierania bardziej zrównoważonego rozwoju kraju jako całości.
- Promowanie, w szczególności w ramach celu zapisanego w strategii rozwoju regionalnego Republiki Mołdawii, zapewnienia trwałego wzrostu gospodarczego w regionach, regionalnej specjalizacji gospodarczej i innowacyjności, przedsiębiorczości i zwiększenia potencjału konkurencyjnego rozwoju gospodarczego w ośrodkach miejskich, a także propagowanie koncepcji inteligentnej specjalizacji w odniesieniu do projektowania strategii badań naukowych i innowacji.
- Zwiększenie instytucjonalnej i operacyjnej zdolności krajowych, regionalnych i lokalnych instytucji w obszarze rozwoju regionalnego, w tym działanie na rzecz stworzenia efektywnego wielopoziomowego systemu rządzenia i jasnego podziału obowiązków.
- Zwiększenie zaangażowania zainteresowanych podmiotów na szczeblu regionalnym i lokalnym i utrwalenie partnerstwa między wszystkimi stronami zaangażowanymi w rozwój regionalny.
- Zwiększenie udziału Republiki Mołdawii w strategii UE na rzecz regionu Dunaju w celu umożliwienia Republice Mołdawii czerpania korzyści z wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk z uczestniczącymi regionami z państw członkowskich UE w odniesieniu do wielu zagadnień, m.in. zagadnień objętych zakresem układu o stowarzyszeniu.

Rybołówstwo i polityka morska

Strony będą współpracować na rzecz realizacji następujących priorytetów:

Priorytety krótkoterminowe

- Promowanie zintegrowanego podejścia do kwestii morskich poprzez wyznaczenie krajowego punktu kontaktowego i uczestniczenie w inicjatywach UE na skalę całego basenu Morza Czarnego w celu wytypowania obszarów wspólnego zainteresowania z myślą o współpracy w tym obszarze geograficznym i rozwijaniu projektów.

Priorytety średnioterminowe

- Zacieśnienie współpracy i wzmocnienie działań na rzecz zrównoważonego rybołówstwa w basenie Morza Czarnego, zarówno w kontekście ram dwustronnych, jak i wielostronnych, zgodnie z deklaracją bukareszteńską z 2016 r. wszystkich państw nadbrzeżnych i w oparciu o podejście ekosystemowe do zarządzania rybołówstwem.
- Pogłębienie współpracy administracyjnej, naukowej i technicznej w celu zwiększenia monitorowania i kontroli działalności połowowej i handlu produktami rybołówstwa oraz ich identyfikowalności, aby skutecznie zwalczać nielegalne, nieraportowane i nieuregulowane połowy (połowy NNN).

2.7. Sieci połączeń, efektywność energetyczna, działanie w dziedzinie klimatu, ochrona środowiska i ochrona ludności

Energia

Strony będą współpracować na rzecz poprawy bezpieczeństwa energetycznego poprzez zwiększenie dywersyfikacji, a także większą efektywność energetyczną i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Wspólnym celem pozostaje stworzenie konkurencyjnego i przejrzystego mołdawskiego rynku energii i jego pełne zintegrowanie z rynkiem energii UE.

Priorytety krótkoterminowe

- Wzmocnienie niezależności ANRE, m.in. poprzez odpolitycznienie procedury mianowania i odwoływania dyrektorów, a także poprzez ustanowienie autonomicznego budżetu. W tym celu Republika Mołdawii przyjmie w sposób inkluzywny i przejrzysty nową ustawę energetyczną i wdroży wszystkie zalecenia sformułowane w następstwie przeglądu ANRE przeprowadzonego przez Sekretariat Wspólnoty Energetycznej.

- Podjęcie dalszych kroków na rzecz zintegrowania rynku energii w Republice Mołdawii z rynkiem UE.
- Wdrożenie nowych przepisów dotyczących energii elektrycznej („trzeci pakiet energetyczny”) poprzez podjęcie niezbędnych przewidzianych w nich działań oraz przyjęcie koniecznego ustawodawstwa wtórnego.
- Całkowite zrealizowanie zobowiązań podjętych przez Republikę Mołdawii i zawartych przez nią umów, w tym tych ustanowionych w ramach celów programów finansowych MFW, takich jak pełne odzyskanie środków utraconych w wyniku poprzedniego niedostosowania taryf, zgodnie z zaleceniami Sekretariatu Wspólnoty Energetycznej.
- Wdrożenie nowych przepisów dotyczących gazu ziemnego („trzeci pakiet energetyczny”).
- Zgodnie z zaleceniami MFW kontynuowanie działań na rzecz pozbycia się długów nagromadzonych w sektorze energetycznym.
- Podjęcie działań na rzecz większego otwarcia rynku gazu ziemnego.
- Dokończenie rozdzielania prawnego i przygotowanie do pełnego rozdzielania przedsiębiorstwa Moldovatransgas z uwzględnieniem decyzji Rady Ministerialnej Wspólnoty Energetycznej w sprawie terminu rozdzielania elementów działalności w sektorze gazu.
- Wdrożenie planu działania na rzecz poprawy wzajemnych połączeń elektrycznych i gazowych między Republiką Mołdawii a Rumunią. Równe warunki działania pod kątem równoważnych przepisów podstawowych w zakresie dostępu do rynku, infrastruktura oraz otwarcie rynku, a także kompatybilne normy w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa ułatwią w przyszłości obrót energią elektryczną i gazem na dużą skalę między UE i Republiką Mołdawii.
- Dokończenie restrukturyzacji spółki Termoelectrica.
- Poprawa i zagwarantowanie przejrzystości ofert przetargowych i umów na dostawę energii elektrycznej.
- Na podstawie ustawy o promowaniu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych opracowanie systemów wsparcia, przepisów administracyjnych i innych środków koniecznych do promowania szerszego korzystania z odnawialnych źródeł energii.
- Opracowanie i wdrożenie planu działania dotyczącego strategicznych rezerw ropy naftowej w celu wypełnienia zobowiązania podjętego w ramach Wspólnoty Energetycznej.
- Dostosowanie ustawy o efektywności energetycznej budynków i ustanowienie odpowiednich i przejrzystych mechanizmów wsparcia dla środków w zakresie efektywności energetycznej, zarówno w budynkach sektora publicznego, jak i w gospodarstwach domowych.
- Określenie i wdrożenie środków mających na celu zwiększenie konkurencji na rynkach energii elektrycznej i gazu oraz dywersyfikacji źródeł energii, przy jednoczesnym zapewnieniu braku dyskryminacji między operatorami.
- Podjęcie działań w celu zastosowania się do rozporządzenia (rozporządzeń) w sprawie bezpieczeństwa dostaw.

Priorytety średnioterminowe

- Podjęcie dalszych kroków w celu zmniejszenia strat związanych z przesyłem i dystrybucją w sieciach energetycznych, gazowych i cieplnych.
- Przyjęcie i wdrożenie planu działania na rzecz zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii brutto do 17 % do 2020 r.
- Przyjęcie nowej ustawy o efektywności energetycznej zgodnie z dyrektywą 2012/27/UE oraz dalsze włączanie nowych produktów do zakresu etykietowania informującego o zużyciu energii i innych zasobów.
- Dalszy rozwój konkurencji na rynkach energii elektrycznej i gazu, aby osiągnąć niezbędny poziom płynności, co umożliwiłoby rozwój zorganizowanych konkurencyjnych rynków.
- Na podstawie okresowej oceny warunków rynkowych określenie działań, jakie należy podjąć w celu stopniowego przechodzenia do stosowania opartych na zasadach rynkowych (konkurencyjnych) mechanizmów ustalania cen.
- Udoskonalenie metodologii ustalania taryf w celu zagwarantowania przejrzystości i zwrotu kosztów zgodnie z zaleceniami MFW i Wspólnoty Energetycznej.
- Dokonanie pełnego rozdzielania przedsiębiorstw Moldovagas i Moldovatransgas oraz przyjęcie nowych taryf w punktach wejścia/wyjścia w sektorze gazu ziemnego.

- Ustalenie i wdrożenie środków mających na celu zwiększenie wsparcia społecznego i ochrony konsumentów znajdujących się w trudnej sytuacji.
- Dokończenie tworzenia połączeń międzysystemowych z Rumunią (oraz/lub Ukrainą) oraz podjęcie działań na rzecz integracji rynku regionalnego. Równe warunki działania pod kątem równoważnych przepisów podstawowych w zakresie dostępu do rynku, infrastruktura oraz otwarcie rynku, a także kompatybilne normy w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa ułatwią obrót energią elektryczną i gazem na dużą skalę między UE i Republiką Mołdawii w przyszłości.
- Rozpoczęcie internetowej wymiany danych radiologicznych na temat środowiska poprzez ułatwienie Republice Mołdawii przystąpienia do europejskiej platformy wymiany danych radiologicznych (EPWDR).
- Aktualizacja strategii energetycznej do roku 2030 zgodnie ze zmianami wynikającymi ze zbliżania nowych przepisów i rezultatami działań w zakresie połączeń międzysystemowych.

Transport

Strony będą współpracować na rzecz dalszego wdrożenia przepisów UE określonych w załącznikach do układu o stowarzyszeniu oraz na rzecz wsparcia Republiki Mołdawii. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Wdrożenie programu reformy i restrukturyzacji sektora kolejowego.
- Zwiększenie wysiłków na rzecz wdrożenia unijnego prawa lotniczego w celu czerpania pełnych korzyści z umowy o wspólnym obszarze lotniczym między UE a Republiką Mołdawii.
- Ustanowienie wolnej i sprawiedliwej konkurencji w sektorze lotnictwa, w szczególności zawarcie w koncesji dotyczącej portu lotniczego w Kiszyniowie klauzul o niedyskryminującym dostępie do tego portu i przywrócenie skutecznej konkurencji w sektorze usług obsługi naziemnej.

Priorytety średnioterminowe

- Realizacja wszechstronnej strategii na rzecz transportu i logistyki na lata 2013–2022.
- Zapewnienie funduszu drogowego i stabilnego finansowania realizacji umów o konserwację na podstawie wyników (PBMC).
- Przeprowadzenie koniecznych reform, tak by Republika Mołdawii mogła zostać jak najszybciej usunięta z czarnej listy memorandum paryskiego.
- Rozwój infrastruktury, w szczególności poprzez opracowanie i realizację kolejnych projektów na rzecz rozwoju rozszerzonej sieci bazowej TEN-T zgodnie z ustaleniami przyjętymi na posiedzeniu ministerialnym podczas dni TEN-T w Rotterdamie w 2016 r.
- Państwa członkowskie UE mają rozważyć możliwość stopniowego otwierania rynku transportu drogowego na podstawie postępow Republiki Mołdawii w zakresie transpozycji odnośnego unijnego dorobku prawnego.

Środowisko

Strony będą współpracować na rzecz przygotowania do wdrożenia prawa UE i standardów międzynarodowych, a w szczególności na rzecz realizacji następujących celów:

Priorytety krótkoterminowe

- Zapewnienie kontynuacji reform administracyjnych w instytucjach zajmujących się środowiskiem i budowania odpowiednich zdolności administracyjnych w celu wdrażania działań przewidzianych w rozdziale układu o stowarzyszeniu poświęconym środowisku.
- Dalsza harmonizacja przepisów z unijnym dorobkiem prawnym w zakresie ochrony środowiska poprzez przyjęcie podstawowych ram prawnych w tym sektorze, a mianowicie ustaw dotyczących ochrony powietrza, substancji chemicznych oraz emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola).
- Wdrożenie ustawy o strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko i ustawy o gospodarowaniu odpadami.
- Opracowanie i przyjęcie mechanizmów wdrażania na potrzeby oceny oddziaływania na środowisko oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w celu włączenia problematyki ochrony środowiska jako zagadnienia przekrojowego do pozostałych kluczowych obszarów polityki.

- Opracowanie i przyjęcie krajowych strategii, programów i planów z zakresu ochrony powietrza, zarządzania chemikaliami i gospodarki wodnej.

Priorytety średnioterminowe

- Przyjęcie – w celu wypełnienia zobowiązań określonych w układzie o stowarzyszeniu – niezbędnych przepisów wykonawczych w różnych podsektorach środowiskowych, w szczególności dotyczących jakości wody i gospodarki wodnej, gospodarowania odpadami, zarządzania chemikaliami, ochrony przyrody, jakości powietrza i zanieczyszczeń przemysłowych.
- Wspieranie rozwoju zielonej gospodarki w Republice Mołdawii.
- Zagwarantowanie dalszej realizacji strategii środowiskowej na lata 2014–2023 oraz strategii krajowych dotyczących zaopatrzenia w wodę i infrastruktury sanitarnej, gospodarowania odpadami i ochrony różnorodności biologicznej.
- Przegląd ustawy o gospodarowaniu odpadami w celu zbadania możliwości zaostreżenia przepisów w dziedzinie ochrony środowiska.

Działanie w dziedzinie klimatu

Strony będą współpracować na rzecz wzmocnienia dialogu i współpracy w zakresie zmiany klimatu, podejmując następujące działania:

Priorytety krótkoterminowe

- Dalsze opracowanie planu działania na rzecz wdrożenia wkładu ustalonego na poziomie krajowym.

Priorytety średnioterminowe

- Rozpoczęcie wdrażania porozumienia klimatycznego z Paryża.
- Zapewnienie realizacji strategii dostosowania do zmiany klimatu i odnośnego planu działania obejmującego okres do 2020 r.
- Przystąpienie do realizacji strategii rozwoju niskoemisyjnego obejmującej okres do 2030 r. w odniesieniu do zaplanowanego, ustalonego na szczeblu krajowym wkładu (INDC) Republiki Mołdawii.
- Poprawa koordynacji międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej oraz uwzględnienie zagadnień dotyczących łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej w politykach i planach na wszystkich szczeblach.
- Zbliżenie przepisów Republiki Mołdawii do mających zastosowanie aktów UE i instrumentów międzynarodowych przewidzianych w układzie o stowarzyszeniu zgodnie z jego załącznikiem XII.
- Zwiększenie ram dotyczących przejrzystości w zakresie działania w dziedzinie klimatu w Republice Mołdawii, w szczególności za pośrednictwem solidnego krajowego systemu monitorowania i sprawozdawczości w zakresie polityk i środków przeciwdziałania zmianie klimatu oraz w zakresie emisji gazów cieplarnianych, opartego na modelu UE.

Ochrona ludności

Strony będą współpracować na rzecz realizacji następujących priorytetów:

Priorytety krótkoterminowe

- Opracowanie rozwiązań służących zacieśnieniu dwustronnej współpracy w dziedzinie ochrony ludności w celu przybliżenia Republiki Mołdawii do Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności.
- Promowanie przyjęcia i wdrożenia wytycznych UE dotyczących wsparcia państwa przyjmującego.
- Rozpoczęcie dialogu na temat politycznych aspektów zapobiegania klęskom żywiołowym, gotowości na wypadek tych klęsk i reagowania na nie, wymiana najlepszych praktyk, organizowanie wspólnych szkoleń, ćwiczeń, wizyt studyjnych i warsztatów oraz podsumowanie doświadczeń zdobytych podczas faktycznych operacji kryzysowych i ćwiczeń.

- Dalsze przygotowywanie działań prewencyjnych poprzez edukację, szkolenia i informowanie społeczeństwa, w szczególności młodzieży, o najważniejszych zagrożeniach.

Priorytety średnioterminowe

- Zapewnienie skutecznej całodobowej łączności, w tym przekazywanie wczesnych ostrzeżeń i informacji na temat poważnych sytuacji kryzysowych dotyczących UE i Republikę Mołdawii oraz państwa trzecie, w których jedna ze stron uczestniczy w reagowaniu w przypadku katastrof.
- Ułatwianie wzajemnej pomocy, w szczególności przy użyciu Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, w przypadku poważnych sytuacji kryzysowych, w razie potrzeby i w miarę dostępności odpowiednich zasobów.
- Postępy w opracowywaniu oceny ryzyka klęsk żywiołowych oraz map ryzyka dla całego kraju oraz wspieranie tworzenia elektronicznego regionalnego atlasu ryzyka i zapewnienie jego skutecznego wykorzystania na poziomie krajowym.
- Pogłębienie stanu wiedzy na temat ryzyka klęsk żywiołowych i strat ekonomicznych poprzez zacieśnienie współpracy w zakresie dostępności i porównywalności danych.
- Poprawa strategii zapobiegania, zgodnie z przepisami unijnego dorobku prawnego i najlepszymi praktykami przemysłowymi, poważnym awariom przemysłowym związanym z materiałami niebezpiecznymi.
- Poprawa współpracy, w wyniku której wypracowany zostanie w Republice Mołdawii bardziej odporny system ochrony ludności i zarządzania ryzykiem klęsk żywiołowych, w oparciu o najlepsze praktyki UE i ściślejszą współpracę w ramach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności.

2.8. Mobilność i kontakty międzyludzkie

Edukacja, szkolenia i młodzież

Strony będą współpracować w zakresie ogólnej modernizacji i reformy systemu edukacji, tak by spełniał on potrzeby ludzi młodych i kraju, był sprawiedliwy dla wszystkich uczniów i studentów niezależnie od ich statusu społecznego i miejsca zamieszkania, efektywny pod względem wykorzystania zasobów i by budził zaufanie społeczeństwa dzięki dobremu personelowi i osiąganym wynikom, systemom szkolenia i wsparcia dla młodzieży w Republice Mołdawii. Współpraca ta będzie obejmować następujące priorytety:

Priorytety krótkoterminowe

- Zakończenie prac nad przyjęciem wszystkich przepisów wykonawczych w celu umożliwienia pełnego wdrożenia nowego kodeksu edukacji na wszystkich poziomach kształcenia.
- Zwiększenie zdolności administracyjnych Ministerstwa Edukacji i podległych mu organów.
- Ustanowienie systemu wskaźników osiągnięć, które odzwierciedlają znaczenie wyników uzyskanych przez system edukacji.
- Podniesienie jakości wstępnego kształcenia nauczycieli, jakości procedur zatrudniania i atrakcyjności miejsc pracy w sektorze edukacji, m.in. poprzez dostosowanie poziomu wynagrodzeń.
- Promowanie systemowej współpracy między systemem kształcenia a sektorem prywatnym, aby dopasować się do potrzeb rynku pracy.
- Kontynuowanie i zapewnienie odpowiedniego finansowania reformy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, aby osiągnąć cele strategii rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego oraz stosownego planu działania (2013–2020) i zaspokoić potrzeby rynku pracy.
- Przyjęcie ram prawnych dla komisji branżowych.
- Prowadzenie wspólnych działań i wymiany, które będą w większym stopniu promować integrację Republiki Mołdawii z europejskim obszarem szkolnictwa wyższego w kontekście jej członkostwa w procesie bolońskim.
- Promowanie współpracy akademickiej, budowania zdolności, mobilności studentów i personelu w ramach programu Erasmus+ oraz mobilności badaczy zapewniania im szkoleń poprzez działania „Maria Skłodowska-Curie”.
- Pełne wdrożenie tytułu VII kodeksu edukacji (uczenie się przez całe życie) we współpracy z Ministerstwem Pracy.

- Zachęcanie właściwych zainteresowanych podmiotów do udziału we wszystkich formach uczenia się przez całe życie w celu ustawicznego doskonalenia zawodowego, tak by były one lepiej dostosowane do potrzeb rynku pracy.
- Wdrożenie krajowej strategii rozwoju sektora młodzieży.
- Poprawa wymiany i współpracy w obszarze kształcenia pozaformalnego dla młodzieży i młodych pracowników jako sposobów promowania dialogu międzykulturowego i wspierania społeczeństwa obywatelskiego, m.in. poprzez programy UE na rzecz młodzieży.

Priorytety średnioterminowe

- Zapewnienie stałego udziału w badaniu PISA.
- Kontynuowanie reform w zakresie kształcenia podstawowego w celu poprawy jakości kształcenia nauczycieli, uaktualnienia programów nauczania i dążenia do większego wykorzystania oceny wyników.
- Zmniejszenie odsetka uczniów wcześniej kończących naukę.
- Połączenie kształcenia z badaniami i innowacjami, a także otoczeniem gospodarczym i społecznym.
- Prace na rzecz modernizacji – poprzez zwiększenie przejrzystości zatrudniania kadry zarządzającej – publicznych instytucji szkolnictwa wyższego, w szczególności w celu racjonalizacji powiązań między nimi, aby uczynić je bardziej atrakcyjnymi i konkurencyjnymi.
- Dokonanie zewnętrznej oceny i akredytacji wszystkich programów w odniesieniu do trzech cykli (licencjat, magisterium, doktorat) i wszystkich instytucji szkolnictwa wyższego.
- Dokonanie zewnętrznej oceny i akredytacji instytucji świadczących usługi z zakresu kształcenia dorosłych.
- Zwiększenie możliwości uczenia się przez całe życie.
- Wdrożenie i wsparcie strategicznego podejścia do kształcenia i szkolenia zawodowego w celu dostosowania mołdawskiego systemu kształcenia i szkolenia zawodowego do struktur kształcenia i szkolenia zawodowego UE modernizowanych w ramach procesu kopenhaskiego i jego instrumentów.
- Dalsze wzmocnienie systemu kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez pełne wdrożenie planu działania dotyczącego strategii rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego (2013–2020).

Badania i innowacje

Strony będą współpracować na rzecz realizacji następujących priorytetów:

Priorytety krótkoterminowe

- Przyjęcie zmian w ustawodawstwie w dziedzinie badań w oparciu o niedawny przegląd mołdawskiego systemu badań naukowych dokonany przy użyciu narzędzia wspierania polityki i zgodnie z nowym kodeksem edukacji.
- Stworzenie nowych struktur, które będą odpowiadać za koordynację badań i innowacji na szczeblu rządowym.

Priorytety średnioterminowe

- Ułatwienie integracji Republiki Mołdawii z europejską przestrzenią badawczą (EPB).
- Zwiększenie udziału Republiki Mołdawii w programie „Horyzont 2020”.
- Dokonanie postępów w realizacji strategii na rzecz badań i rozwoju do 2020 r., planu działania i strategii na rzecz innowacji na lata 2013–2020, programu na rzecz konkurencyjności i innowacji oraz zaleceń sformułowanych w wyniku wzajemnej oceny narzędzia wsparcia polityki w ramach programu „Horyzont 2020”.

- Zwiększenie zasobów kadrowych, materialnych i instytucjonalnych w celu poprawy zdolności w zakresie badań i innowacji.
- Wprowadzenie programu na rzecz otwartej nauki.

Kultura, polityka audiowizualna i media

Kultura

Strony będą współpracować na rzecz realizacji następujących priorytetów:

Priorytety krótkoterminowe

- Promowanie wdrożenia Konwencji UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego z 2005 r.
- Wspieranie udziału podmiotów kulturalnych i audiowizualnych z Republiki Mołdawii w programach UE, w szczególności w ramach programu „Kreatywna Europa”.

Priorytety średnioterminowe

- Współpraca w zakresie tworzenia w Republice Mołdawii polityki kulturalnej sprzyjającej włączeniu społecznemu oraz w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego.
- Zwiększenie zdolności w zakresie rozwoju przedsiębiorczości kulturalnej w sektorze kreatywnym i sektorze kultury (w tym dziedzictwa kulturowego) i w zakresie świadczenia usług związanych z kulturą.

Polityka audiowizualna i media

Strony będą współpracować w zakresie przygotowania wdrożenia przepisów UE określonych w załącznikach do układu o stowarzyszeniu. Współpraca ta będzie obejmować wsparcie dla Republiki Mołdawii w następujących dziedzinach:

Priorytety krótkoterminowe

- Zwiększenie zdolności i niezależności organów regulacyjnych ds. mediów, w szczególności działania na rzecz pełnej niezależności Audiowizualnej Rady Koordynacyjnej.
- Zmiana ustawodawstwa w celu zagwarantowania przyznawania publicznej pomocy finansowej dla mediów zgodnie ze ścisłymi i obiektywnymi kryteriami stosowanymi na równi do wszystkich publicznych mediów i nadawców.
- Zbadanie, wraz z Komisją Europejską, możliwości udziału w wybranych unijnych programach i działaniach agencji UE koncentrujących się na krajach europejskiej polityki sąsiedztwa.
- Opracowanie nowej ustawy o reklamie zgodnie z nowym kodeksem audiowizualnym, który ma zostać przyjęty, oraz z normami europejskimi. Taka ustawa miałaby na celu zapewnienie skutecznej konkurencji w sektorze audiowizualnym.

Priorytety średnioterminowe

- Zajęcie się kwestią koncentracji własności mediów zgodnie z najlepszymi praktykami UE.
- Działania na rzecz przyjęcia ustawodawstwa audiowizualnego zgodnego ze standardami europejskimi. Wymiana poglądów na temat polityki audiowizualnej i mających zastosowanie standardów międzynarodowych. Współpraca w zakresie zwalczania rasizmu i ksenofobii w dziedzinie audiowizualnej i mediów.

Udział w agencjach i programach UE

Priorytety średnioterminowe

Przegląd wdrożenia protokołu w sprawie uczestnictwa w programach UE w oparciu o rzeczywisty udział Republiki Mołdawii w konkretnych programach UE.

2.9. Publiczne kampanie informacyjne i eksponowanie w społeczeństwie

Priorytety krótkoterminowe

- Zapewnienie merytorycznych informacji na temat możliwości i skutków układu o stowarzyszeniu UE–Republika Mołdawii, ze szczególnym uwzględnieniem DCFTA.

Zapewnienie odpowiedniego wyeksponowania wszystkich projektów i programów UE, a także ich wpływu, poprzez ścisłą współpracę z mediami, społeczeństwem obywatelskim i społecznością przedsiębiorców na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym.
